

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

NADANÉ DÍTĚ NA 1. STUPNI ZŠ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

TEREZA ZÁLOMOVÁ

UČITELSTVÍ PRO 1. STUPEŇ ZŠ

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Kateřina Kubíková Ph.D.

PLZEŇ, 2020

PROHLAŠUJI, ŽE JSEM DIPLOMOVOU PRÁCI VYPRACOVALA SAMOSTATNĚ
S POUŽITÍM UVEDENÉ LITERATURY A ZDROJŮ INFORMACÍ.

V PLZNI, 30. DUBNA 2020

.....
VLASTNORUČNÍ PODPIS

Poděkování:

Děkuji Mgr. Kateřině Kubíkové Ph.D. za odborné rady, informace, ochotu a pravidelné konzultace při vedení diplomové práce. Dále děkuji vyučujícím základní školy v Plzni, za spolupráci v průběhu pozorování žáků a ochotné zodpovězení otázek během rozhovoru.

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINÁLNÍ ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

OBSAH

ÚVOD.....	3
TEORETICKÁ ČÁST.....	4
1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	5
1.1 NADÁNÍ.....	5
1.2 TALENT	6
1.3 INTELIGENCE.....	7
2 NADANÉ DÍTĚ.....	11
2.1 IDENTIFIKACE NADANÝCH DĚTÍ.....	12
3 INTEGRACE/INKLUZE NADANÝCH ŽÁKŮ DO ŠKOLNÍ TŘÍDY.....	15
3.1 NADANÝ ŽÁK	15
3.2 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ.....	17
3.3 VLIV ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ.....	20
3.4 KOMUNIKACE UČITELE S NADANÝMI ŽÁKY.....	22
3.5 SPECIFICKÉ POTŘEBY PRO NADANÉ ŽÁKY.....	23
3.6 TVORBA INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU	24
3.7 HODNOCENÍ NADANÉHO ŽÁKA.....	25
4 RODINNÉ PROSTŘEDÍ NADANÉHO ŽÁKA.....	28
4.1 VÝVOJ NADANÝCH DĚTÍ, DLE RODIČOVSKÉ KONSTRUKCE NADÁNÍ	28
4.2 PROBLEMATICKÉ RODIČOVSKÉ KONSTRUKCE NADÁNÍ	29
4.3 SOCIÁLNÍ A EMOCIONÁLNÍ PŘIZPŮSOBNÍ.....	30
5 INSTITUCE PRO NADANÉ	34
5.1 ŠKOLY ZÁKLADNÍ.....	34
5.2 STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU	35
5.3 ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY	35
5.4 NESTÁTNÍ (NEZISKOVÉ) ORGANIZACE	35
5.5 SPECIÁLNÍ CENTRA A PORADNY	35
VÝZKUM (PRAKTICKÁ ČÁST)	38
6 CÍLE VÝZKUMU	39
7 METODY	40
8 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	41
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	43
9.1 POZOROVÁNÍ.....	43
TŘÍDA A43	
TŘÍDA B:	45
TŘÍDA C 46	
9.1.1 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:	48
9.2 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	50
SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 1: PŘÍSTUP K NADANÝM ŽÁKŮM.....	50
SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 2: NADANÉ DÍTĚ V KOLEKTIVU.....	53
SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 3: PEDAGOGICKÁ ČINNOST S KLIMATEM ŠKOLNÍ TŘÍDY.....	56
9.2.1 CELKOVÁ REFLEXE:.....	59
9.3 NEDOKONČENÉ VĚTY PRO ŽÁKY	61
9.3.1 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ	64
ZÁVĚR	66
RESUMÉ.....	68

SEZNAM LITERATURY.....	69
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72
PŘÍLOHY.....	I

ÚVOD

Nadaní žáci jsou ve všech třídách. Právě dané tvrzení používá řada učitelů, ale jen malá část z nich mluví o mimořádně nadaných dětech. U mnohých panuje názor, že pilné, bystré, chytré děti jsou právě nadané. Jak, ale identifikovat skutečně nadaného žáka? V jakých školách se vyskytují mimořádně nadaní žáci? Jak je zařadit do běžné třídy a jaký způsob vzdělávání jim vyhovuje? Zda je pro ně lepší integrace nebo segregace? Co by bylo pro nadané žáky přínosné ve vzdělávání? Právě na tyto a další otázky se v této práci snažím najít odpověď.

Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. Cílem teoretické části je seznámení se samotným nadáním, identifikovat a charakterizovat nadaného jedince. Zařazení nadaných žáků do běžných tříd, systém vzdělávání a rodinné prostředí nadaného žáka.

Praktická část zahrnuje pozorování nadaných žáků, které se zaměřuje na vztahy ve třídě, kde jsou tito žáci, klima tříd a práci učitele. Pozorování probíhalo na základní škole v Plzni, ve třídách 2., 3. a 4. ročníku. V každé z těchto tříd jsou minimálně dva žáci s diagnostikovaným nadáním. Výuka probíhá formou integrace s výjimkou matematiky, při které jsou nadaní žáci segregováni. Výzkum byl také zacílen na porovnávání integrace a segregace těchto tříd.

Dále je v praktické části popsán rozhovor s učitelkami prvního stupně, které vyučují nadané žáky. Rozhovor se týká integrace těchto žáků, klima třídy a práce učitele.

V závěru mého pozorování byly žákům 4. ročníku rozdány nedokončené věty, které ukazují žákův postoj ke třídě a škole. Věty byly žákům rozdány jak během integrované výuky v jejich kmenové třídě, tak v rámci matematické třídy. Z těchto nedokončených vět můžeme poznat, jak se žáci ve třídě cítí a co by chtěli zlepšit.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 NADÁNÍ

Pojem nadání má mnoho různých definic, které mají svá opodstatnění. Jednou z nich je definice dle zakladatelky mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj) Joan Freemanové:

Za vysoce nadané označuje ty, kteří vykazují mimořádně vysokou úroveň své činnosti, ať už v celém spektru nebo v omezené oblasti, nebo ti, jejichž potenciál nebyl pomocí testů ani experty rozpoznán. Obvykle se jedná o rychlejší vývoj v porovnání s jejich vrstevníky. Mezi značným nadáním dětí, adolescentů a dospělých je rozdíl. Na rozdíl od dětí, kde se porovnává vývoj s vrstevníky, tak nadání dospělých je spatřováno ve vysoké úrovni činnosti, podložené na jejich mnoholeté práci ve zvolené oblasti. Domnívá se, že se nadání může týkat více oblastí umění, intelektu, tvořivosti, pohybových a sociálních dovedností, nebo může být omezeno na jednu či dvě z nich. Nicméně, potenciál je možné rozvinout do vysoké úrovně činnosti jen v podmínkách, poskytující příležitost k učení a náležité vybavení. Zakladatelka předpokládá, že diskuse o definici a identifikaci nadaných dětí, probíhající již celé století, budou jistě pokračovat. (Škrabánková, 2012, str. 14-15)

Dle pedagogického slovníku je pojem nadání definován jako: Vztah získaného a vrozeného s jistými možnostmi, jež se mohou a nemusejí rozvinout. Nadání je považováno za výjimečnou složku osobnosti některých jedinců. (Průcha, 1998, str. 163-14)

Také se obvykle uvažuje o nadání jako o něčem reálném, o stabilním osobnostním rysu, který jedinci předurčuje dosažitelné výsledky. Dle definice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR se uvádí, že mimořádně nadaným je jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.

(Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2018 [cit. 2020-02-14])

Nejnámější definice nadání pochází z USA z počátku sedmdesátých let. Nadání vymezuje jako schopnost vysokého výkonu. (Machů, 2010, str. 21)

U odborníků se především objevují protikladné názory ohledně toho, zda je nadání důsledek výchovy a vlivů prostředí nebo je determinováno spíše vrozenými faktory. Je pochopitelné, že se tyto dvě složky velmi prolínají a jsou na sobě závislé. Je důležité, jak se k nadaným dětem chová jejich okolí, jak o sobě ony samy uvažují a jak se k jejich vzdělání staví vzdělávací instituce a politika. (Mudrák, 2015, str. 9)

Dočkal vychází z toho, že nadání není pouhým důsledkem dědičnosti, jelikož pouze vytváří předpoklady, které se mohou nebo nemusí v průběhu vývoje naplnit. Za mnohem silnější faktor považuje vliv okolního prostředí. V důsledku výchovy a nepodnětného prostředí se nadání nemusí příliš projevit, i přes existenci genetických možností. (Dočkal, 2005, str. 27-35)

Další autoři také docházejí ke shodnému názoru, že vliv sociálního prostředí má na nadání značný dopad. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 13)

Stehlíková ve své publikaci zmiňuje fakt dnešní doby, kdy je pro mnohé nepřijatelné pojmenovávat věci pravými jmény. Pojem mimořádné nadání mnohdy vzbuzuje v jedinci pocit, že je něčím víc než ostatní. Samotným dětem často tento pocit, že jsou výš, než ostatní, vadí, a nemají rády, když se jim to neustále připomíná. (Stehlíková, 2018, str. 18)

Autorka také uvádí skutečnost, že veškerá pojmenování odkazují na schopnosti, dovednosti, nadání, talent, ale nehledí na osobnost jedince. Nadaný jedinec má odlišný způsob myšlení, vnímání a prožívání, což vyžaduje individuální přístup. (Stehlíková, 2018, str. 19)

V dnešní době a zejména v zahraničí se opouští od užívání pojmu nadaný, talentovaný, jelikož jde o nálepkování dětí. (Machů, 2010, str. 20)

1.2 TALENT

Ve většině publikací se používají slova talent a nadání jako synonyma, nicméně někteří odborníci se snažili tyto dva pojmy rozlišit. Domnívají se, že nadání se týká intelektových činností (matematika, jazyk) a talent neintelektových (sport, umění). Dočkal tuto domněnku vyvrací, jelikož použití intelektu vyžaduje obě stránky.

Dochází k závěru, že pojem nadání a talent je totožný. Dokládá i vhodnost z mezinárodního hlediska. (Dočkal, 2005, str. 23-25)

Dle pedagogického slovníku je pojem talent také vyvozen synonymem nadání. (Průcha, 2009)

Autorka Machů ve své publikaci také popisuje talent jako synonymum k pojmu nadání. (Machů, 2010, str. 20)

Škrabánková uvádí shodnost těchto dvou pojmů. Dokládá multidimenzionální model Josepha S. Renzulliho, který talent/nadání vyvozuje, jako tříkruhovou koncepci nadání, zahrnující nadprůměrnou schopnost, angažovanost v úkolu a tvořivost. (Škrabánková, 2012, str. 20-21)

1.3 INTELIGENCE

Robert Sternberg chápe inteligenci jako schopnost dosažení jistých výsledků v životě, zajištění si osobního standardu v sociokulturním prostředí, ve kterém se jedinec nachází. (Škrabánková, 2012, str. 9)

Inteligenci můžeme definovat jako obecnou schopnost lidí používat rozum. (Péče o nadané děti. *Česká televize* [online]. 21. 8. 2019 [cit. 2020-02-03].)

Americký psycholog William Stern, který zavedl termín IQ, pojednává o inteligenci jako o všeobecné schopnosti orientovat vlastní myšlenky na nové požadavky, jinak řečeno schopnost adaptovat se na nové požadavky a podmínky. (Stehlíková, 2018, str. 24)

Pedagogický slovník vymezuje pojem inteligence jako jeden z obtížně uchopitelných. Při jeho definování zdůrazňuje kognitivní aspekty, ale také emoční, sociální, praktickou inteligenci. (Průcha, 2009, str. 108)

Inteligenci lze určit dle standardizovaných testů. Mnoho rodičů si myslí, že má nadané dítě, jelikož pozorují u dítěte různé odlišnosti v chování, myšlení, jsou bystřejší, zvědaví, mají předčasný vývoj. Ovšem jen test inteligence, který zahrnuje psychologickou diagnostiku v individuální formě u poradenského nebo klinického psychologa určí, zda se jedná skutečně o dítě s mimořádným nadáním. (Stehlíková, 2018, str. 24)

Autorem dnes nejrozšířenějších testů inteligence je americký psycholog Wechsler. Tento psycholog definoval pojem inteligence na základě

schopnosti jednat účelně, racionálně myslet a umět se efektivně přizpůsobit okolí. (Stehlíková, 2018, str. 25)

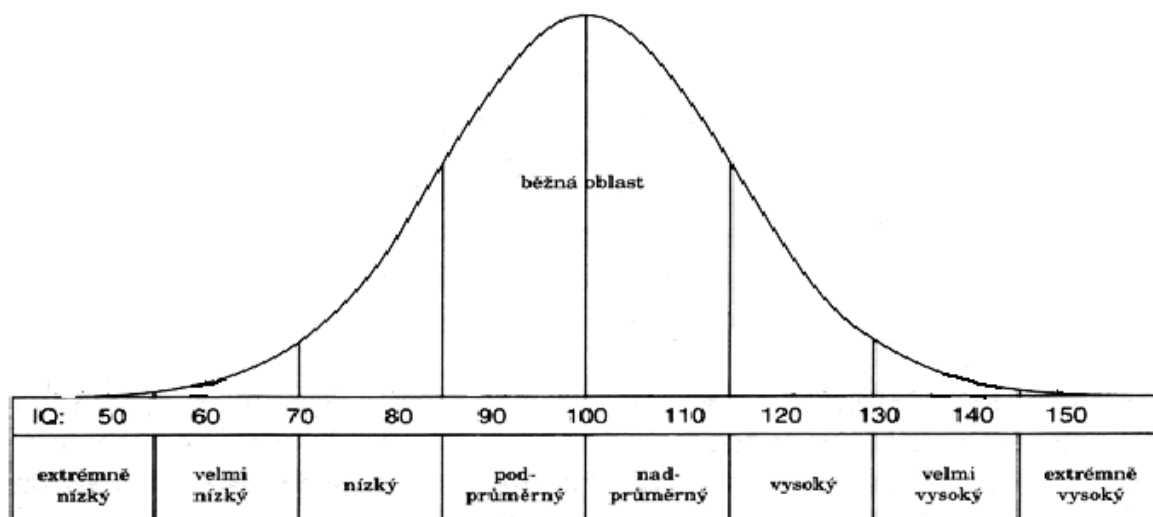
Dočkal ve své publikaci člení inteligenci dvěma způsoby – reprodukční/tvořivá, neverbální/verbální. Neverbální i verbální inteligence tvoří reprodukční, ale také tvořivé schopnosti. Z tohoto vyplývá kompletní složení struktury intelektu, tvořené čtyřmi druhy schopností - neverbální reprodukční schopnosti, verbální reprodukční schopnosti, neverbální tvořivé schopnosti a verbální tvořivé schopnosti. Autor tyto čtyři složky nazývá základními faktory inteligence. (Dočkal, 2015, str. 107)

Stehlíková považuje za nejlepší nástroj, při posuzování nadaných, psychomotorické testy, jedním z nich je WISC. Testy sice dokáží určit vzdálenost dítěte od normy, ale nejsou přesné v tom, aby u nadaných dětí určili celkovou funkci mozku. (Stehlíková, 2018, str. 24)

Dle Sternbergovy triarchické teorie má inteligence tři složky. Analytickou inteligenci (IQ), praktickou inteligenci a kreativní inteligenci. (Stehlíková, 2018, str. 26)

Základním předpokladem je úroveň rozumových dovedností. Mezi odborníky převažuje fakt, že základem rozumového nadání je intelekt. Za vysoké nadání, které potřebuje pozornost, považují hranici intelektu 130 bodů IQ. Této hranice dosahují 2-3 % z celkové populace. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 13).

Rozdělení inteligence celé populace, lze znázornit pomocí Gaussovy křivky (Graf 1). Dle mezinárodní společenské organizace Mensa se v dnešní době nejvíce obyvatelstva pohybuje v průměru. V oblasti nízké a vysoké inteligence se pohybuje (33,2%), méně v oblasti velmi nízké a vysoké inteligence (4,2%) a nejméně v pásmech extrémně nízké a vysoké inteligence (0,4%). Více obyvatel s nízkou a velmi nízkou inteligencí, dle Gaussovy křivky je způsoben důsledkem nehody či onemocnění.

Graf 1: Rozložení inteligence v populaci podle Gaussovy křivky

(Časopis Mensy České republiky: *Inteligence. MENSA ČR: PRO NADANÉ DĚTI* [online]. [cit. 2020-02-03].)

Gardnerova teorie mnohočetné inteligence se zaměřuje na osm popřípadě devět druhů inteligence. Jedná se o jazykovou inteligenci, logicko-matematickou, vizuálně prostorovou, hudební, pohybovou, přírodní, interpersonální a intrapersonální a existenciální. Mnohými psychology byl kritizován, jelikož oni nepovažovali druhy za důsledek inteligence, ale za schopnosti a dovednosti. (Stehlíková, 2018, str. 26-27)

Stehlíková zdůrazňuje, že inteligenční testy měří jen některé aspekty lidské inteligence, jedná se zejména o verbální inteligenci, logicko-matematickou a vizuálně prostorovou. Testy neměří inteligenci kreativní, praktickou, intuitivní, sociální a emoční. I přesto, že tyto druhy inteligencí jsou v dnešní době velmi důležité pro dosažení úspěchu. Za nedostatečné považuje rozvíjet děti jen v oblastech spojovaných s IQ. (Stehlíková, 2018, str. 27)

Dle mezinárodní společenské organizace Mensa je IQ sice dobrým ukazatelem a bodem při identifikaci nadání, ale k dosažení úspěchu a prosazení se potřebuje člověk disponovat alespoň dalšími dvěma složkami, jakými jsou praktičnost a kreativita. Testy poukazují na odhalení značných paměťových a analytických schopností jedince. Je důležité rozvíjet a propojovat složky. Za důležité považují, aby byly tyto složky rozvíjeny, a to zejména rodiči a učiteli. Žáky bychom měli podněcovat k předvídání, objevování a vymýšlení, tyto činnosti vedou k rozvíjení kreativní složky.

Samozřejmě je ve škole také nezbytné rozvíjet praktické dovednosti, které budou potřebovat a využívat v budoucím životě. (*Nadané dítě* [online]. [cit. 2020-02-03].

2 NADANÉ DÍTĚ

Někteří odborníci, také používají pojem předčasně vyspělé dítě. Poprvé byl tento pojem použit ve 20. století v Binetových testech inteligence, které měřily rozdíl mezi věkem mentálním a chronologickým. Tento pojem se již nepoužívá, jelikož indikuje skutečnost, že v budoucnu se dítě srovná. To se neděje a jedinci zůstává po celý život vyšší inteligence. (Stehlíková, 2018, str. 44)

Johnsen považuje za nadané děti ty, které prokazují vysokou schopnost v intelektuálních oblastech, kreativních a také v konkrétních akademických oblastech. (Johnsen, 2018, str. 2-3)

U nadaných se dle odborníků můžeme setkat se dvěma druhy, které souvisí s jejich úspěšností, spokojeností a uplatněním v budoucím životě. Na jedné straně se objevují komplexní nadané děti, které mají vysokou potřebu stimulace, divergentní myšlení, jsou kreativní, vyznačují se touhou poznávat, přemýšlet a jsou silně citově založeny. Na straně druhé jsou to laminární nadané děti, ty, nacházejí radost v učení, nepotřebují přílišnou stimulaci, převládá u nich analytický způsob myšlení a nejsou nadměrně kreativní a riskující. Většina lidí si pod pojmem nadané dítě představí právě laminární jedince a jejich inteligenci spojují s úspěchem a spokojeností v životě. Je nezbytné si také uvědomit, že někteří nadaní potřebují pomoc a podporu někdy i terapeutickou péči, aby dokázali svůj potenciál rozvinout. (Stehlíková, 2018, str. 35-39)

Stehlíková ve své publikaci mluví o nadaných dětech jako o dětech s vysokým potenciálem. (Stehlíková, 2018, str. 17)

Nadané děti mají disponující schopnosti v určité oblasti či oblastech, které jsou pro děti v jejich věkové kategorii nedosažitelné, jejich genialita však bývá ve většině případů vyvažována limity v jiných oblastech. Vyznačují se například nepraktičností, nešikovností či mají problémy v navazování vztahů s ostatními.

Odborníci uvádějí, že za vznik mimořádného nadání u dítěte hraje významnou roli prenatální, perinatální a raně postnatální období. Již v prenatálním období dítě vnímá, co matka prožívá a dle toho si ukládá určité pocity. Na plod působí všechny faktory, se kterými se matka během těhotenství setkává. Také je důležitý průběh porodu. (Hüther, Hauser, 2012, str. 73)

2.1 IDENTIFIKACE NADANÝCH DĚTÍ

Mnozí odborníci tvrdí, že časně odhalení nadaného dítěte, tedy již v předškolním věku, vede k jeho úspěšnějšímu vzdělávání ve škole a k jeho snadnější stabilizaci. Metody měření schopností můžeme rozdělit na objektivní metody identifikace (IQ testy, standardizované testy výkonu, didaktické testy, testy kreativity) a subjektivní metody identifikace (nominace skupinou učitelů, nominace spolužáky, rodičovská nominace, vlastní navržení, hodnocení výsledků činností, zapojení do soutěží). (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 27 -28)

Autoři Koopmans-Daytonová a Feldhusen (1987) navrhli charakteristiky, které upozorňují na akcelerační projevy nadaných dětí v předškolním věku. Zahrnují 3 oblasti:

- 1) Oblast jazyka a učení-dítě brzy čte a mluví. Jde o děti, které samy začnou spojovat písmena do slov. Dítě má brzy širokou slovní zásobu a dokáže se déle soustředit. Každý problém je pro něho výzvou.
- 2) Oblast psychomotorického vývoje a motivace-dítě brzy chodí, vykazuje ranou kontrolu jemné motoriky v aktivitách. Děti jsou velmi zvědavé. Zajímají ho projekty, kde je třeba zjišťovat informace.
- 3) Oblast psychosociálních charakteristik-dítě méně spí, cítí se jiné než ostatní. Efektivněji jedná s dospělými než s dětmi. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 22-23)

Tento výčet charakteristik je spíše uplatňován pro preidentifikaci. Každé dítě je jedinečné a nemůžeme stanovit jednotný výčet charakteristik pro nadané děti. K identifikaci slouží psychologické metody s využitím standardizovaných testů a dotazníků. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 22-23)

Pro identifikaci je důležité hodnocení přizpůsobené státním a národním standardům. Prvním krokem je výběr klíčové funkce během pozorování, jednotlivých složek a zaznamenávání výsledků studenta. (Johnsen, 2018, str. 151-157)

Proces identifikace je popsán v knize Nadaný žák jako vyhledávání nadaných dětí, které mají předpoklady pro speciální péči. Je zde zdůrazněn výběr metod pro identifikaci. Subjektivní metody, založeny převážně na pozorování jsou považovány za převládající, poté hromadné testovací metody (IQ testy, výkonové testy a didaktické testy) a metody individuální (interview, individuální IQ testy). Z praxe

vyplývá, že žádná diagnostika není univerzální a čím více metod je použito, tím je pravděpodobnější nadání. (Machů, 2010, str. 76)

Společným znakem pro většinu nadaných dětí je už od nejútlejšího věku velká zaujatost pro danou věc. Někteří nadaní jsou velmi zaujatí okolním světem, že již ve třech, čtyřech letech berou sami od sebe knížku do ruky. Mnoho z nich se naučí číst mezi čtvrtým a pátým rokem. (Stehlíková, 2018, str. 45)

Mají typickou schopnost poznávání (paměť, myšlení, pozornost). Rozvíjení, podněcování těchto složek vede k neobyčejně rychlému vývoji poznávacích schopností. Naopak potlačování a tlumení přirozeného vývoje může vést proti jakémukoliv učení a vzdělávání. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 18)

Rozpoznat intelektově nadané dítě je i podle Doc. Portešové složité. V odborném časopisu uvedla, že není nadané dítě na první pohled poznat, jelikož každé dítě je jiné, jak v osobnostním charakteru, tak v zájmech a dovednostech. Je to důvod, proč nemůžeme přesně určit, jak vypadá nadané dítě a neexistuje žádný model, podle kterého by nadání bylo identifikováno. Doc. Portešová během svého rozhovoru zmiňuje několik společných prvků chování, které souvisejí s jejich rozvinutými rozumovými schopnostmi.

Vyzdvihuje tyto charakteristiky:

- Žáci disponují bohatou slovní zásobou, výbornou pamětí, dovedou hledat souvislost mezi poznatky a také mají schopnost propojovat staré a nové informace.
- Často si doplňují a vyhledávají informace, mají touhu po poznání a často se ptají, proč se věci dějí a snaží se věci hlouběji prozkoumat a poznat.
- Dávají přednost složitějším úkolům a zadáním.
- Intelektových zájmů mají mnoho a do hloubky.
- Jsou schopni spojovat zdánlivě nesouvisející věci do souvislostí.
- Jsou schopni abstraktního uvažování a již od útlého věku rychle myslí.
- Velmi dlouho se dokáží soustředit na úkol, když je zaujme.

(Portešová, 2017, str. 13-16)

Dle Škrabánkové nadané děti prokazují značný prospěch nebo potenciál v jedné či více daných oblastí:

- 1) všeobecné intelektové vlastnosti
- 2) specifická/jednotlivá akademická způsobilost
- 3) kreativní a produktivní myšlení
- 4) schopnosti vůdcovství
- 5) výtvarné umění
- 6) psychomotorické schopnosti (Škrabánková, 2012, str. 15)

Mnoho dětí je nadaných v různých odvětvích - hudebně, sportovně, verbálně, ale jen podmnožina těchto dětí je nadaných intelektově. Děti s nadáním mají odlišné myšlení od svých vrstevníků. Mimořádně nadané děti se velmi často více zamýšlejí nad otázkou a vymýšlejí mnoho různých řešení. Jsou velice konkrétní, přesné a rády polemizují nad otázkami. U dětí s mimořádným nadáním se často vyskytuje rozdíl v letech. Jedinci je fyziologicky 10 let, ale rozumově, mentálně je mu 13 a v sociálním jednání je mu 7. Toto je často problém z pohledu spolužáků a okolí, jelikož je těžko pochopitelné, proč tak chytrý jedinec se chová v sociální oblasti nevyspěle.

Autorka Machů ve své publikaci shrnuje charakteristiky nadaných dětí do tří základních okruhů: kognitivní charakteristika, afektivní charakteristika a psychomotorika. (Machů, 2010, str. 31)

3 INTEGRACE/INKLUZE NADANÝCH ŽÁKŮ DO ŠKOLNÍ TŘÍDY

3.1 NADANÝ ŽÁK

Žák s diagnostikovaným nadáním může navštěvovat, jak běžnou základní školu, tak soukromou školu právě pro nadané děti.

Dle Jany Škrabánkové je nadaný žák popsán jako žák, který vykazuje značný potenciál vlastností a schopností v intelektové, sociální, motorické, estetické oblasti. V těchto oblastech je žák schopen potenciál rozvíjet a aplikovat. (Škrabánková, 2012, str. 17). Je důležité s dětmi s nadáním správně pracovat a rozvíjet jejich nadání. Potřebují diferenciované vzdělání, aby mohly přispět ke svému prospěchu a užitku společnosti.

Pro učitele je integrace žáků s nadáním komplikovaná, představují jistou výzvu. Žákům je potřebné poskytovat dostatečnou pozornost, aby rozvíjeli jejich schopnosti a zároveň rozvíjet a učit ostatní žáky a věnovat se jim. Učitelé by měli být na práci s nadanými žáky značně připraveni a kompetenčně vybaveni. Měli by umět využít řadu možností, které jim přítomnost nadaného žáka ve třídě nabízí. Důležité je přistupovat k žákům individuálně, zodpovědně a rozvíjet jejich nadání a osobnost. (Škrabánková, 2012, str. 28-38)

Dle Freemanové je pro vzdělávání žádoucí posuzovat úspěšnost z hlediska dynamických interakcí mezi jedincem a vzdělávacími příležitostmi, kterých se mu v životě dostalo. Domnívá se, že nadaní žáci potřebují vzdělání, které jim nespecializované školy nemohou nabídnout. (Škrabánková, 2012, str. 14-15)

Stehlíková zdůrazňuje, že nadaní žáci těžce snášejí, když pocítují nudu, nerozvíjí se, neučí se a nepoznávají nové věci. Také špatně snášejí nátlak a manipulaci. Za žádoucí považuje s nimi jednat po dobrém a v klidu. (Stehlíková, 2018, str. 46-47)

Při integraci nadaného žáka do běžné třídy by se měl učitel značně připravit na výuku, projít školením o vzdělávání nadaných žáků a být si vědom, co nadání znamená. Integrace vyžaduje důslednou přípravu a je potřeba zajistit rozšíření obvyklých výukových materiálů a metod. Někteří učitelé se nechtějí zapojit do výuky nadaných žáků z důvodu velkého speciálního času a energie, kterou musí vynaložit při přípravě na výuku.

(Pro učitele, Možnosti práce s nadanými dětmi. *Nadané děti* [online]. [cit. 2020-02-15].)

V běžné třídě bývá pro řadu učitelů složité, zjistit, že žák jejich třídy je opravdu nadaný. Jelikož během vyučování se prolíná ve škole řada předmětů, činností a žák tak své nadání nemá možnost projevit a dále ho rozvíjet. Žáci se skrytým nadáním se poté mohou projevovat ve třídě negativně a nemají zájem spolupracovat s učitelem. Učitel by měl být empatický a dokázat vyzorovat projevy žáků a přistupovat k žákům individuálně, aby dále rozvíjel jejich vlohy.

Typologie nadaných žáků dle Jany Škrábankové:

- 1) úspěšný nadaný-je úspěšný ve škole, volí bezpečné činnosti a vyhýbá se riziku
- 2) kreativní nadaný-má silnou vnitřní motivaci, je emocionálně labilní
- 3) utajený nadaný-snižuje/znevažuje své nadání, cítí nesouhlas okolí s jeho cíli
- 4) antisociální nadaný - vytváří krizové situace, má problém s chováním, je vzteklý
- 5) dvakrát výjimečný nadaný-často neúspěšný ve škole, má problémové chování
- 6) nezávisle se učící nadaný-vyhledává náročné úkoly, výkonný, odvážný

(Škrábanková, 2012, str. 24-27)

Stehlíková také uvádí určité ukazatele, kterými lze identifikovat ve třídě nadané dítě. Podotýká, že jde jen o to přijít na stopu, jelikož dítě nemusí vykazovat uvedené ukazatele. Zdůrazňuje následující vlastnosti, dovednosti a projevy chování. Řadí sem velkou slovní zásobu, skvělou paměť, velké množství informací o různorodých a specifických tématech, tendence řídit ostatní, je tvůrčí, má na sebe vysoké nároky, nadšení z náročných úkolů. (Stehlíková, 2018, str. 121)

Dále poukazuje na skutečnost, že je velmi složité určit, zda se jedná opravdu o nadané dítě nebo o chytré dítě, které se dobře učí. Nadané dítě nemusí být premiantem. Nadání se nemusí ve škole projevovat a jsou tiší, zamlklí a klidní. Učitel by měl spolupracovat s rodiči, kteří se obrátí na poradenské zařízení. (Stehlíková, 2018, str. 121)

Velmi zajímavý je experiment, který byl proveden ve školním prostředí u dětí mladšího školního věku. Tento experiment podle studie Rosenthala a Jacobsonové-Pygmalion ve školní třídě, vedl k faktu, že pouhé označení dítěte za nadané přispívá k jeho úspěšnému rozvoji. Vybrali náhodně některé žáky a podali o nich vyučujícím mylnou informaci, že jsou nadaní. Rosenthal a Jacobsonová se v průběhu roku

pozorovali chování učitelů a žáků. Výsledkem bylo, že děti dospěly v průběhu roku k určitému zlepšení výsledků, včetně výsledků IQ. Toto zlepšení bylo následkem toho, že se vyučující začal k dětem chovat jinak než k ostatním. Učitelé dávali žákům větší možnost se projevit, podávali jim více informací a více se jimi během vyučování zabývali. (Mudrák, 2015, str. 16-17) Je velmi důležité, jak k dětem přistupujeme a co vše jsme schopni jim předat a dále u nich rozvíjet.

3.2 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ

Škola je pro žáky prostředí, kde jsou vystaveny novým nárokům a pravidlům, které musí dodržovat. Vstup do školy je pro žáky obdobím, které přináší mnoho změn. Dítě začíná mít jiné potřeby, osamostatňuje se a mobilizuje své adaptační mechanismy. Také se učí delšímu odloučení od rodiny, soustředí se na výuku, přijímá autoritu učitele. Začíná hledat mezi spolužáky své přátele a vzory.

Právě tento zlom a vstup do nového prostředí bývá často obtížný pro nadané žáky. Bývá pro ně složité přizpůsobit se a kooperovat se svými spolužáky. Často se dostávají do velmi ztížené pozice ve třídě, jelikož mentálně bývají o 2-3 roky napřed před svými spolužáky, ale v emocionální stránce bývají často úzkostlivější než jejich vrstevníci. Tento nesoulad s okolním prostředím, který se řadí do problémů socioemocionální povahy, může u nadaných dětí vyvolat problémy ve škole. (Fořtík, Fořtíková 2007, str. 35-36)

Výběr školy bývá také velmi obtížný pro rodiče, jelikož požadují, aby jejich dítě dostalo požadující vzdělání a jeho nadání bylo rozvíjeno. V dnešní době mají poměrně širokou nabídku škol, kam mohou umístit své dítě. Největší konkurence probíhá v současné době mezi základními školami. Nejvíce je státních základních škol, kde se objevují rozdíly v zastoupení kvalitního managementu školy, zařízením, tradicím a polohou školy. Každá základní škola má svůj školní vzdělávací program, který musí být v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem a vycházet z něj. Každý rodič má dnes právo rozhodnout se, do jaké školy své dítě umístí.

Každá základní škola, ale nedisponuje značnými podmínkami pro vzdělávání těchto žáků a je třeba umožnit jim podporu a pomáhat školám, které se touto problematikou budou chtít více zabývat. Pro školu jsou potřebné dílčí kroky, aby se mohla stát opravdovým realizátorem ve vzdělávání nadaných žáků.

- 1) Stanovit si, jak vybírat a průběžně identifikovat nadané žáky. Dle platných zákonů musí pedagogicko-psychologická poradna diagnostikovat dítě s mimořádným nadáním. S těmito institucemi by také měla škola spolupracovat.
- 2) Další vzdělávání pedagogů. Více se informovat o nadané žáky prostřednictvím školení a kurzů.
- 3) Úpravy výuky a správná volba vyučovacích metod a organizačních forem. Zajistit učební materiály pro žáky, které učivo z učebnice již znají.
- 4) Nabídka zájmových kroužků, které se týkají vzdělávací oblasti (kroužek matematiky, šachový kroužek, klub deskových her).
- 5) Zvládnutí učitele sestavovat individuální vzdělávací plán pro nadané žáky. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 40-42)

Existuje mnoho způsobů vzdělávání nadaných žáků a nemůžeme říct, který je nejlepší, jelikož každému dítěti vyhovuje něco jiného. Ve světě jsou tři nejužívanější přístupy v integraci nadaného žáka. Jednou z možností je akcelerace, kdy žák postupuje školními osnovami mnohem rychleji a může tak přeskočit ročník nebo nastoupit do školy dříve. Velmi časté je obohacování školních osnov, kdy žák zůstává ve třídě a je pro něho připraveno rozšiřující učivo či úkoly. Existuje také model pro skupiny několika nadaných v rámci jedné třídy. Skupina rozumově nadaných dětí se spojí a je pro ně připraven individuální program v rámci běžné třídy. Je možné se také setkat s přístupem, kdy dochází do třídy, ve které jsou nadaní žáci, speciální učitel. Učitelé jsou specializováni pro práci s nadanými žáky a na některé hodiny dochází k nim do třídy, aby jim učivo ještě více obohatili. Na některých školách také existují přímo třídy pro nadané žáky. Po identifikaci je nadaný žák přiřazen do třídy, kde vyučuje specializovaný učitel. Žáci mají k dispozici speciální pomůcky a učebnice. (Pro učitele, Možnosti práce s nadanými dětmi. *Nadané děti* [online]. [cit. 2020-02-15].)

Dočkal vypracoval v roce 2000 projekt péče o nadané děti na prvním stupni základní školy, realizovaný v běžných školách. Skupina nadaných dětí z jednoho ročníku a daného regionu se seskupí do jedné běžné třídy, mají upravený učební plán a podpůrného pedagoga, který s nimi pracuje. Podpůrný pedagog se, jak zúčastní hodin s celou třídou, tak vybírá nadané děti na oddělené hodiny s rozšiřujícím programem. Žáci mají na výběr, mohou zůstat na běžných hodinách a naopak

„průměrný“ žák, kterému se daří, může být přizván na hodinu s rozšiřujícím učivem. Tento projekt nadané děti nevyvyšuje nad ostatními. Dokazuje vzájemné spojenectví nadaných při řešení složitějších problémů, nicméně kamarádství uzavírají i s ostatními spolužáky. Autor udává i další výhody integrované edukace. Lze ji realizovat kdekoliv, kde se nachází nadané dítě, zatímco třídu pro nadané děti můžeme mít za předpokladu aspoň dvanácti nadaných dětí. (Dočkal, 2005, str. 153-159)

Někteří odborníci a rodiče nadaných dětí se domnívají, že je klasická škola spíše brzdí, než přispívá k jejich rozvoji. Problém vidí v nastavení škol, kdy žáci nemají příliš možností kreativního a konstruktivního myšlení. Nadané děti často ztrácejí vnitřní motivaci, jelikož nemají možnost se ve škole projevit a nudí se. (Stehlíková, 2018, str. 117)

Závěry šetření ČŠI také odpovídají této skutečnosti. Zmiňují se o tom, že většina žáků je v našem vzdělávání stále opomíjena a jejich nadání není dostatečně rozvíjeno. Zjistilo se, že většina škol vidí speciální péči nadaných v tom, že je zapojují do nejrůznějších olympiád nebo soutěží, což nestačí. Nadání žáci ve škole potřebují upravit způsob práce. Doc. Portešová se také zmiňuje o jisté nudě a stagnaci, kterou mohou nadání žáci zažívat, když pro ně nemáme speciální požadavky a nevedeme je k určitému překonání překážek a k vnitřní motivaci se učit. (Portešová, 2017, str. 13-16)

Doc. Portešová se v odborném časopise zmiňuje o novince, které se nyní věnuje, a to je test TIM3-5. Tímto testem se snaží pomoci učitelům, jak rozpoznat nadprůměrné schopnosti a intelektový potenciál již na počátku školní docházky. Test se týká identifikace nadaných žáků v oblasti matematiky, kteří jsou ve 3. -5. třídě. Učitelé by měli díky této pomůcce zjistit, jak si žák vede ve srovnání s ostatními spolužáky v matematice. (Portešová, 2017, str. 13-16)

Nyní je vytvořena Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané pro období let 2014-2020, která je schválená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. V souladu s touto koncepcí byly vytvořeny skupiny krajských metodiků péče o nadané. Krajská Síť podpory funguje v každém kraji a má ji na starost krajský koordinátor Sítě podpory nadání. (Stehlíková, 2018, str. 123)

Je důležité, aby si žák věřil a dokázal pod značným vlivem, jak rodičů, tak učitelů své nadání dále uplatňovat a zdokonalovat.

3.3 VLIV ŠKOLNÍHO PROSTŘEDÍ

Vliv školního prostředí hraje vedle rodičů významnou roli. Špatné klima ve škole a nepříznivá atmosféra a přílišné nároky mohou u dětí vyvolat strach ze školy. Na druhou stranu jestliže je dítěti věnována optimální výuka a je k němu směřováno pochopení, vede to k značnému řešení jeho potíží. (Stuchlíková, 2005, Str. 44-45)

Jistá studie zjistila, že všechny působící faktory, které dítě ovlivňují, spadají hlavně do tří kategorií: podmínky školy, motivace a osobní charakteristiky. (Johnsen, 2018, str. 17)

Za kritické období je považována adolescence, kdy se děti rozhodují, zda se budou dále podílet na rozvíjení svého nadání nebo oblast svého nadání opustí. Někteří postrádají motivaci a odvahu se vydat na profesní dráhu, která bude vyplývat z jejich nadání. Právě motivace ze strany učitelů a rodičů v mladším školním věku vede k lepší vlastní seberegulaci v pozdějších letech. Také přílišný perfekcionalismus, autoritářská výchova a nadměrné očekávání výsledků může vést k získání malého sebevědomí, strach ze selhání a vyhýbaní se výkonovým situacím. (Mudrák, 2015, 20-23)

Odmítání školy je podle Kearney a Silvermana zapříčiněno jednou až čtyřmi okolnostmi. Jedná se o nespécifikovanou úzkost z určitého aspektu školního prostředí (strach z učitele, zkoušení). Únik z neuspokojivých vztahů s ostatními. Jednání ovlivněné separační úzkostí (dítě chce zůstat doma s blízkou osobou). Také vykonávání jiných příjemných zážitků mimo školu (hry na počítači). (Stuchlíková, 2005, str. 43)

Pro rodiče je velmi důležité vedle kvalitního vzdělání, spokojenost dítěte ve škole. Škola a zejména učitel by měl naplňovat dále zmiňované atributy. Častý prožitek kladné odezvy a dlouhotrvající možnost vlastního uplatnění. Jedná se o vědomí vlastní cesty, možnost spolupráce. Pocit zdraví, což znamená, že žák nestrádá po stránce fyzické ani po stránce psychické. Důležité je také vědomé možnosti dalšího vývoje, dítě potřebuje mít pocit, že má ve třídě dobrou perspektivu. (Stuchlíková, 2005, str. 52)

Autoři nejvíce kritizují oblasti homogenního vyučování, kde jsou nadaní žáci izolováni od svých vrstevníků. Vyčlenění může mít za následek vytlačení dítěte z kolektivu a v budoucnu problémy se společenskými vztahy. Také specializované školy mohou vést k jistému nálepkování žáků. Machů považuje za nejvhodnější typ, ve vzdělávání nadaných, integrační směr. (Machů, 2010, str. 77-78)

Z praxe je znatelné, že se mnozí spolužáci neumí navzájem respektovat a neumí vzájemně spolupracovat. Nedokáží pochopit odlišné reakce a názory toho druhého. V mnoha třídách je obtížné prostředí, jak pro děti nadané, tak pro děti podprůměrné. V extrémních případech se může jednat i o projevy šikany či agresivního chování. Čehož je v dnešní době stále více.

Pro nadané žáky v prvních ročnících bývají velmi složité vrstevnické vztahy. Snaží se vše organizovat, i své spolužáky, což v jistých případech vede k jejich odporu. Často se neumějí podřizovat okolí. Vzhledem k jejich neočekávanému jednání mohou vyvolávat nejistotu u druhých lidí. Jelikož právě na nejistotu jsou tyto děti citlivé, mohou začít skrývat své schopnosti. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 36)

Dle odborné literatury učitelé tvrdí, že současná generace dětí přináší do školy více problémů, než tomu bylo u generací předešlých. Stále více dětí se setkává s pocitem osamělosti a nedostatečnou komunikací s nejbližším okolím. Právě tento nedostatek kontaktu a špatné pochopení vlastních emocí vede v mnohých případech ke konfliktům ve třídě. Odborníci dosahují názoru, že v tradičních školách se téměř vůbec žáci nesetkávají s pomocí se zvládnutím vlastních emocí. (Stuchlíková, 2005, str. 54)

Portešová v rozhovoru pro odborný časopis zmiňuje skutečnost, že učitelé nejsou empatičtí a nepoznají, co stojí za žakovým jednáním. Žáci, kteří neumí regulovat své emoce a negativně reagují během vyučování (nechtějí spolupracovat, nadávají, vztekají se), jsou v mnohých případech učiteli označováni jako nezvladatelní, impulzivní, konfliktní, apatičtí, obtížně komunikující a úzkostní. V řadě případů se setkáváme s tím, že učitelé ze všeho negativního ovlivňují své žáky, ale bohužel se nezamyslí sami nad svým jednáním. Změna jednání a zlepšení kvality výuky by v mnohých situacích velmi příznivě pomohla a pozitivně ovlivnila jak učitele, tak především žáky.

Také se zabývá situací ve škole, kterou sleduje. Pociťuje a vnímá značnou přetíženost učitelů, jelikož jsou stále více zatíženi papírováním a řadou povinností. Domnívá se, že kvůli tolika povinnostem jim nezůstává na nadané žáky čas. Také zdůrazňuje problematiku v podpoře, školních podmínkách, vzdělání učitelů. (Portešová, 2017, str. 13-16)

Ve školním prostředí, které má velmi silný vliv na vývoj dítěte, je důležité seznámit všechny pedagogy s rysy nadaných dětí a vhodnými edukačními strategiemi. (Machů 2010, str. 38)

Stehlíková považuje za zásadní, aby se jedinci naučili žít v souladu s nastavením svých psychických funkcí a byli respektováni a pochopeni. (Stehlíková, 2018, str. 18)

3.4 KOMUNIKACE UČITELE S NADANÝMI ŽÁKY

Při práci s nadanými žáky je důležitá komunikace a dodržování určitých pravidel. Komunikace s nimi by neměla být příliš autoritativní. Je žádoucí pozorné naslouchání potřebám žáka a respektování jeho názoru. Není vhodné je nutit do přesných vzorců a názorů, jelikož by to mohlo narušovat jejich vlastní kreativitu a touhu po objevování. Žádoucí je u žáků podporovat sebehodnocení. Nadaní bývají více citliví na kritiku, čemuž můžeme předcházet tím, že si nejprve samo dítě zhodnotí svou práci a poté se přidá i učitel. Učitel by měl žáky povzbuzovat k sebehodnocení a naučit je pozitivně vnímat kritiku. (Fořtík, Fořtíková 2007, str. 26-27)

Učitelé musí mít na paměti, že nadaní si obvykle umí velmi obhájit svůj názor a nemají obavy ho slovně vyjadřovat. Mají tendenci nalézat nová řešení a nové způsoby. Kladou velké množství otázek, potřebují vysvětlit látku do hloubky a zamýšlejí se nad tématem. Také mohou mít zájem o náročná témata, jako jsou filozofie, náboženství, etika a rády jsou zapojeny do diskuze. Učitelé by měli mít na paměti, že tito žáci rádi opravují druhé, také často narušují hodinu a jejich reagování může být prudké a výbušné. Mohou se také projevovat nadměrnou aktivitou v hodinách, snahou prosadit se za každou cenu a strháváním pozornosti na sebe. Pro nadané žáky je důležité z hlediska vzdělávání neustále obohacovat jejich znalosti, což platí pro všechny žáky, kteří jsou součástí edukačního systému. Učitel by jim měl

nabídnout nové, podnětné informace a obohacovat originalitu jejich myšlení. Využít vhodné metody a formy práce. Pro nadané žáky jsou vhodnými metodami, uplatňujícími v komunikaci: rozhovor, dialog, diskuse. (Škrabánková, 2012, str. 38-41)

Učitel by měl disponovat určitými charakteristickými a profesními dispozicemi, měl by se neustále vzdělávat ve svém oboru a být pro žáky přínosem do budoucího života.

Osobnost učitele by měla být zcela stabilní, neměl by si brát osobně připomínky, opravování žáků a být připraven na možné situace, protože nadaní žáci často učitele velmi překvapují. Samozřejmě je také důležité mít rozvinutou schopnost empatie, dokázat žákům porozumět a přizpůsobit se možným neočekávaným situacím. (Škrabánková, 2012, str. 32-35)

Pro nadané dítě je učitel velkým vzorem, je na jeho straně a chápe ho. Když je učitel spravedlivý, upřímný a nechová se povýšeně, tak k němu vzhlíží a váží si ho. (Stehlíková, 2018, str. 118)

3.5 SPECIFICKÉ POTŘEBY PRO NADANÉ ŽÁKY

Dle Stehlíkové mezi hlavní potřeby nadaného dítěte ve škole patří:

1. Mít erudovaného otevřeného a empatického učitele.
2. Obsah, formy a metody vzdělání uzpůsobit jeho potřebám.
3. Ve škole se cítit dobře. (Stehlíková, 2018, str. 124)

Stehlíková uvádí metody a formy výuky, které jsou přínosné a potřebné pro nadané žáky. Řadí sem činnostní učení, projektové vyučování, skupinové práce, problémové vyučování, propojení školy s okolním světem a aktuálnost témat a problémů. (Stehlíková, 2018, str. 125) Domnívá se, že nadaní žáci vyžadují především postupovat rychle kupředu a nezažívat rutinu. Při činnostech chtějí vždy něco nového pochopit nebo objevit. (Stehlíková, 2018, str. 126)

Autorka ve své publikaci uvádí příklady technik pro děti. Jednou z nich je „kelímek“, kde žáci chodí s kelímkem plným vody a nesmí ho vylít. Trénují pozornost. Při aktivitě „teploměr“ žáci určují, jak se nyní cítí, a sebehodnotí se na škále od jedné do deseti. Své pocity mohou určovat prostřednictvím obrázku - vnitřní radar nebo

panáčka, do kterého zapíše/zakreslí, jak se cítí v různých částech těla. Pro relaxaci je vhodná technika tleskání v kruhu, kdy si žáci stoupnou do kruhu, a jeden tleskne, ihned po něm tleskne ten, který stojí vedle něj po pravé straně, a pak další. (Stehlíková, 2018, str. 143)

Machů podotýká, že nadaní špatně tolerují dril, mechanické činnosti a jednoduché podprahové úkoly. Potřebují úkoly, které jsou na hranici nebo dokonce za hranicí jejich zkušenosti. Také považuje za důležité používání standardních a nadstandardních úkolů, doplňující úkoly a aktivizující metody. Popisuje modifikaci prostředí výuky a obohacující edukační programy. Vyzdvihuje centra aktivit, soutěže a olympiády, výlety, internetové kurzy. Také tutoring – tutorem se stává nadaný žák, který pomáhá spolužákovi s učivem. (Machů, 2010, str. 102-103)

Většina vyučujících hodin je v tradičních vzdělávacích programech organizována jako frontální výuka, během které učitel pracuje hromadně se všemi žáky, jednou společnou formou a se stejným obsahem činnosti. (Stuchlíková, 2005, str. 54) Tento transmisivní model výuky, vede k tomu, že se žákům nedostává potřebná radost z poznání, spolupráce a pochopení emocí, jak svých vlastních, tak druhých.

Za nezbytné považuje Stuchlíková neustálé zvyšování efektivnosti výuky, propojování procesu učení se změnami v emocionální oblasti. Je zapotřebí také přispívat k tomu, aby žák dokázal své poznatky využít a v budoucím profesionálním i osobním životě je kvalitně uplatnit. (Stuchlíková, 2005, str. 54)

Další autoři rovněž uvádějí potřebu konstruktivního a kreativního myšlení. Za důležité považují, aby děti měly výzvy, kterých se budou snažit dosáhnout. Vidí jistou složitost v určení, co pro děti představuje výzvu pod jejich úroveň a co je naopak nad jejich možnosti, dle nich si toto musí dítě určit samo. Rovněž poukazují na skutečnost dokázat žáky pro něco nadchnout. (Hüther, Hauser, 2012, str. 80)

3.6 TVORBA INDIVIDUÁLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PLÁNU

Nezastupitelnou pomůckou v procesu vzdělávání nadaných žáků je individuální vzdělávací plán (IVP), a to nejen pro učitele, ale také pro rodiče. (viz. Příloha č. 5) Díky tomuto plánu dostanou rodiče vhled do procesu vzdělávání svého

dítěte a mohou se tak na něm podílet a pomáhat mu v dalším vzdělávání a celkově v zařazení do běžného života. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 49)

Individuální vzdělávací plán by měl reflektovat řadu důležitých oblastí. Týká se popisu žáka během učení, míry jeho nadání, oblast, ve které vyniká, speciálních vzdělávacích potřeb. Způsob poskytování individuální vzdělávací práce, specifika práce s učivem ve vybraných předmětech, pomůcky, zvolené pedagogické postupy, časové a obsahové rozvržení učiva. (ŠKOLSKÝ ZÁKON - § 17 A 18. *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2020-02-20].)

Tvorbou individuálního vzdělávacího plánu se zabývá také Doc. Portešová, v rozhovoru podotýká, co je do něho vhodné zakomponovat. Dle ní je podstatné, aby IVP nebyl jen formální a obecný dokument. Způsob práce a jednotlivé oblasti by měly být popsány tak, aby odpovídaly vzdělávacím potřebám konkrétního žáka. Je to důležité proto, aby byly pravidelně kontrolovány pokroky a práce žáka. Zjistilo se, která opatření fungují a která jsou potřeba změnit. Je důležité všechny tyto skutečnosti projednávat s učiteli žáka, rodiči a s psychologem, kteří by měli být stále ve vzájemné interakci. (Portešová, 2017, str. 13-16)

3.7 HODNOCENÍ NADANÉHO ŽÁKA

Hodnocení představuje velmi důležitou součást edukačního systému, jelikož u žáků posiluje potřebnou zpětnou vazbu o jejich nabytých vědomostech a znalostech. Učitel by měl při hodnocení přistupovat k žákům individuálně. U všech žáků by mělo hodnocení vyvolávat ponětí o jejich vlastním sebeobrazu. Ideální by bylo, kdyby žáci uvažovali nad tím, co se naučit, zlepšit, a ne nad tím, jakou mají známku. Znamka by měla být ukazatelem toho, jak efektivní bylo jejich učení.

Zvláště u nadaných žáků by měly být hodnoceny jejich originální nápady a podporována jejich iniciativa. Vhodněji volený přístup hodnocení je verbální, jelikož dá žákovi přesné informace o jeho učení. Nadaní žáci mají zájem o jistou oblast a hlubokou vnitřní motivaci. Právě umožnění ukázat jim vlastní originalitu a nápaditost, vede k motivaci a jejich dalšímu úsilí. (Škrabánková, 2012, str. 41).

Dle jiných autorů není vhodné nadané děti hodnotit na základě odměn a trestů. Domnívají se, že dítě toto vnímá jako narušení své niterní hodnoty. Dítě své vlastní chování prožívá jako chybné a pociťuje, že se musí chovat tak, jak si přejí

ostatní. Dítě poté nepovažuje podaný výkon za vlastní, ale za něco, co mu bylo vnuceno někým jiným. (Hüther, Hauser, 2012, str. 77)

Učitelé by se měli ve svých hodinách zaměřit na zpětnou vazbu a učit žáky správnému sebehodnocení. Pro nadané může sebehodnocení představovat jistou překážku a mělo by se ji naučit překonávat a umět si uvědomit v čem vyniká, ale i naopak, co musí více procvičovat. Zpětná vazba je účinným nástrojem pro seberozvíjení žáků, nicméně nepřiměřená zpětná vazba může vést, a to zejména u nadaných žáků, k demotivaci. Důležité je při zpětné vazbě užívání popisného jazyka. Čechová uvádí tři základní pravidla pro uplatňování zpětné vazby:

1. Soustředění na pozorovatelné projevy chování – užívat popisný jazyk.
2. Vyvarovat se zobecňujících formulací, zejména při vyjádření vlastností člověka.
3. Neporovnávat žáky ve třídě. (Čechová, 2009, str. 15-19)

Machů navrhuje doplňovat hodnocení a sebehodnocení o tzv. hodnocení vrstevníkem či spolužáky. Tento typ hodnocení může být efektivní pro hodnoceného i hodnotitele. Žák se učí přijímat pochvaly a výtky, na druhé straně hodnotitel postupně rozvíjí svou počáteční úroveň hodnocení. Za podstatnou považuje kombinaci již zmíněných hodnocení, jelikož mohou pomoci všem žákům ve své seberealizaci. (Machů, 2010, str. 105-106)

Na důležitost motivace poukazuje Dočkal. Popisuje úzkou souvislost výkonové motivace se schopnostmi. Potvrzuje vyšší schopnost a touhu učit se u motivovaných žáků. Jedinci s nadprůměrnou úrovní schopností potřebují své schopnosti využívat a rozvíjet.

(Dočkal, 2005, str. 95-96)

Odborná internetová stránka také vyzdvihuje potřebu motivace během vzdělávání. Pro nadaného žáka je důležité, tak jako i pro všechny žáky, zaujetí tématu. Příliš snadné úkoly a témata nepodněcující jejich zamyšlení vedou k demotivaci. Obtížnější úkoly je zajímavější mnohem více a motivují je k dalšímu učení. Právě nadšení pro učení je velmi důležité. (Číslo 1, ročník VIII., 2019. *Talentování.cz* [online]. [cit. 2020-02-15].)

Také v dalších publikacích se zaměřují autoři na podstatu motivace. Díky nevhodnému liberálnímu působení učitele může u žáků docházet k podvýkonnosti. Za

nevhodné se považuje motivovat dítě známkou. Autorka Machů také nedoporučuje používání trestů, hrozeb a ultimát. (Machů. 2010, str. 42)

Dle Machů podvýkonnost není zapříčiněna dědičností, ale jedná se o naučené vzorce chování. Vzniká na základě působení rodiny, školy, vrstevnické skupiny nebo je způsobena osobností dítěte. (Machů, 2010, str. 42)

O podvýkonnosti nadaných žáků píše ve svém článku také Šárka Portešová. Považuje ji za jistou příčinu v možnosti jejich neprospěchu. Nicméně je také důležité si uvědomit, že tito žáci mohou mít nerovnoměrně rozložené schopnosti, vždy nemusí ve škole dosahovat značných výsledků. Žáci jsou například nadaní na matematiku, naopak v českém jazyce mají problémy. U těchto žáků se často setkáváme s možným problémem týkající se pocitu z vlastního úspěchu. Na začátku školní docházky jim jde učení bez vlastního úsilí, když poté přijde vyšší zátěž, neumějí ji řešit. V některých případech se stává, že se žáci vlastně neumí sami učit, což ale v dalších letech budou potřebovat.

Dalším důvodem podvýkonnosti může být nevhodné uspořádání třídy, přílišná závislost dítěte na výkon nebo také přetíženost dítěte. Důležité je zjištění a řešení daného problému, do čehož se musí zapojit dítě, učitel i rodič. (*Nadané děti: Proč se poradit?* [online]. [cit. 2020-04-9].)

4 RODINNÉ PROSTŘEDÍ NADANÉHO ŽÁKA

Vliv rodinného prostředí na dítě je velmi významný a ovlivňuje dítě do budoucího života. Pro každé dítě je důležitá podporující, harmonická rodina, která uznává jeho výkon a umožňuje mu bezpečný a spolehlivý život. Vztahy v rodině a jejich funkčnost si dítě odnáší do budoucího života a odráží se to na jeho chování. Dle výzkumů se také ukazuje, že důležitým faktorem na výkon dítěte je vzdělání rodičů.

Škrabánková ve své publikaci popisuje přístupy různých typů rodin k nadanému žákovi. Někteří rodiče si nechtějí připustit, že mají nadané dítě a nechtějí o tom informovat okolí, jelikož mají obavy, že to bude mít na dítě negativní vliv. Je důležité, jak vnímají své nadané dítě a zda ho budou podporovat. Právě rodiče jsou ve většině případů ti, kteří odhalí nadání u svých dětí. Vhodné je, aby rodina své dítě v nadání podporovala, zajistila potřebné vybavení, trpělivost a povzbuzování. Bohužel také existují rodiny, které z různých důvodů neposkytují dostatečný rozvoj pro své nadané dítě. Právě škola a mimoškolní aktivity by měly poskytovat činnosti, které děti podporují a zamezí ztracení jejich potenciálu. (Škrabánková, 2012, str. 67-68)

4.1 VÝVOJ NADANÝCH DĚTÍ, DLE RODIČOVSKÉ KONSTRUKCE NADÁNÍ

Dle Fořtíka a Fořtíkové je důležité, jak rodiče s nadaným dítětem mluví a jakou mají trpělivost. Většina nadaných dětí nereaguje na příkazy a tresty. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 55)

Autoři zdůrazňují potřebu dítěte trávit čas se svou rodinou. Tak jako pro všechny děti, tak i pro nadané je důležité, aby si s nimi rodiče také hráli. Jelikož rády přemýšlejí, tak jsou pro ně velmi vhodné společenské hry. Během společné činnosti se uspokojuje potřeba být ve spojení a vnímat pocity, jak své vlastní, tak druhých. Z hlediska neurologického vyplývá, že i ten nejméně užitečný výkon má na vývoj dětského mozku velmi pozitivní vliv. (Hüther, Hauser, 2012, str. 81-85)

Odborníci považují za důležité, jak dospělí děti vedou, jsou pro ně totiž tím největším vzorem. Zdůrazňují skutečnost, kdy záleží na působících podmínkách na dítě, buď má dítě dostatek vzruchů, nebo mu jeho okolí znemožňuje nasbírání zkušeností a překonávání problémových situací. (Hüther, Hauser, 2012, str. 80-81)

Jiní autoři popisují důležitost ve volném rozvoji dítěte. Domnívají se, že je s dětmi vhodné mluvit, naslouchat jim s respektem a jejich reakce poté budou také

respektující. Dětem dávají rovnocenný hlas s ostatními členy rodiny. Pojednávají o pocitu emocionálního přijetí do rodiny i v případě, že spolu její příslušníci momentálně v něčem nesouhlasí, tento pocit je dle nich pro nadané děti nezbytný. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 54-55)

Rodinným prostředím nadaných dětí se také zabývají ve své publikaci Václav Fořtík a Jitka Fořtíková. Popisují nezastupitelnou roli rodičů, kteří by měli pomáhat svým dětem nacházet vhodné zájmy a umožnit jim poznat příhodná prostředí a činnosti. Důležitost pro rozvoj talentu popisují v podpoře a stimulaci.

Za základ úspěšné práce s nadanými dětmi považují včasné objevení a identifikace. Dalším podstatným předpokladem pro rozvoj dítěte je také spolupráce s učiteli a poradenskými pracovníky. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 27-31)

Stehlíková vymezuje, co zejména potřebují děti od svých rodičů. Jedná se o láskyplné hranice, respekt a bezpodmínečné přijetí, podporu, důvěru, komunikaci, společně trávené chvíle a prostor pro kreativitu. (Stehlíková, 2018, str. 111)

4.2 PROBLEMATICKÉ RODIČOVSKÉ KONSTRUKCE NADÁNÍ

Jiří Mudrák se věnoval studii pěti nadaných dětí, ve které se zabýval právě přístupem rodičů k jejich nadaným dětem. Ze studie bylo zjištěno, že rodiče odlišně přistupují k nadání svých dětí, ale jejich pohled na nadání měl u většiny z nich některé společné charakteristiky. Někteří popisovali nadání jako objektivní fakt, který vyplývá z vrozené potřeby samostatně se vzdělávat. Jiní rodiče velmi poukazují na dědičnost.

Zmiňuje se zde také o nátlaku na dítě, který někteří rodiče vyvolávají. Jelikož od dětí očekávají značné výsledky a úspěchy v budoucím životě. Z případových studií je značné, že mnoho rodičů klade na své děti vysoké nároky a jsou přesvědčeni, že jsou jejich děti perfektní. Již na prvním stupni ZŠ v nich vidí profesionální sportovce, vědce, lékaře, hudebníky a další. V jistém příběhu popisuje matku, která vychovávala nadaného syna velmi liberálně a poskytovala mu úplnou svobodu, což vedlo k jeho snaze dostávat stále víc pozornosti. Problém nastal ve škole, kde si chtěl získat pozornost. Ve škole nebyl schopný poslechnout a dodržovat pravidla, neustálé napomínání vedlo k jeho demotivaci. Autor zdůrazňuje skutečnost, že tradiční pohled na nadané dítě často upřednostňuje nadání nad samotným dítětem. (Mudrák, 2015, str. 101-106)

Z případové studie Jiřího Mudráka je značné, že někteří rodiče přistupují k dětem způsobem, který ztěžuje jejich ideální rozvoj. Mnoho rodičů usiluje o co nejlepší vzdělávání a požadují značné výsledky svých dětí. U takové výchovy je značně podporován perfekcionalismus, podvýkon, konflikty a neadaptivní strategie zvládání. (Mudrák, 2015, 109-111)

Dle Stuchlíkové kladou na dítě někteří rodiče přílišné nároky a neuvědomují si, že vývoj dítěte neprobíhá rovnoměrně. Zatímco v jedné oblasti je dítě napřed před ostatními, jinde může být mírně pozadu. Za optimální považuje vrůstání dítěte do zátěžových situací spojené s požadavky vnějšího prostředí postupně. Při silné zátěži mohou být obranné mechanismy velmi adaptivní. Pro dítě je důležité pochopení vlastních emocí a poskytnutí modelů, jak emoce zvládat. (Stuchlíková, 2005, str.33-34)

Také Dočkal poukazuje na příliš vysoké rodičovské ambice. Popisuje jistý nátlak a přílišnou péči ze strany rodičů. Dítě vedené neustálým usměrňováním a pod velkou ochranou nemá možnost plně rozvinout svůj talent a zůstává nerozhodné a nesamostatné. (Dočkal, 2005, str. 140-141)

Stehlíková rovněž poukazuje na skutečnost, že někteří rodiče kladou na své děti příliš vysoké nároky. U dětí samotných se v budoucích letech vyskytuje perfekcionalismus. Sami se brzdí v aktivitě nebo spokojenosti tím, že o sobě přemýšlejí příliš negativně a srovnávají se s druhými. (Stehlíková, 2018, str. 105)

Mudrák ve své studii vyzdvihuje chlapce, jehož vývoj v oblasti nadání probíhal nejúspěšněji. Jediný neměl žádné problémy s motivací, zvládáním neúspěchu či ve vztazích s druhými lidmi. Odlišnost od ostatních sledovaných dětí se vyskytovala právě v chápání nadání a v přístupu rodiče a dítěte k sobě samému. Chlapec a jeho matka neuvažovali o nadání jako o něčem výjimečném, ale normálním. (Mudrák, 2015, str. 105-106)

4.3 SOCIÁLNÍ A EMOCIONÁLNÍ PŘÍZPŮSOBNÍ

Zvládání emocí je velmi důležité pro nadané dítě a mělo by se s nimi naučit pracovat. V publikaci, která se zabývá právě zvládáním emočních problémů dětí, je popsán problém, kdy děti dostávají možnost mluvit o tom, co prožívají jen výjimečně. Potlačení emocí pak řeší v některých případech únikem do samoty,

náznakem autoagrese, agresí vůči okolí nebo demotivací. (Stuchlíková, 2005, str. 26-27)

Emocionální výlevy a intenzivní frustrace mohou být u těchto dětí důsledkem ambivalence mezi rozumovými a motorickými schopnostmi. Jelikož dítě ví, co chce vyrobit, ale jeho motorické schopnosti mu jeho cíl dosáhnout nedovolí. Emocionální a sociální problémy mohou být také důsledkem fyzických handicapů. Vzhledem k motorické nesnázi, například kvůli mozkové obrně mohou bránit skrytý potenciál projevit. Emoce jsou zejména odraz vnějšího a vnitřního prostředí. Zapotřebí je stejně vnímat i počínající emoční problémy. (Stuchlíková, 2005, str. 49)

U nadaných se vyskytuje velmi značná sebekritičnost a perfekcionalismus. Vzhledem k jejich možnostem bývají vzbuzovány k idealistickým představám o tom, kdo by mohli být a čeho všeho by mohli dosáhnout. Ovšem tento cíl vidí velmi vzdálený a snižují si své vlastní sebehodnocení. Vidět ideální výsledky u nich budí nerealistické očekávání od sebe samých. Právě perfekcionalismus brzdí asi 15-20% vysoce nadaných dětí v některé etapě akademické dráhy, v budoucích letech.

Zvládání emocí je pro nadané děti v některých případech velmi složité a potřebují se je naučit ovládat. Je důležité, aby své emoce správně chápaly. Je zapotřebí zkušenost a znalost příčin jednotlivých emocí. Je důležité, kde, kdy a jak emoci regulovat. (Stuchlíková, 2002, str. 31)

Nedostatečné vytvoření dovednosti rozlišovat a zpracovávat vlastní emoce a také reagovat na emoce svého okolí během dětství, může v dospělosti přispívat ke vzniku emočních problémů nebo v některých případech ke vzniku psychopatologických projevů. (Stuchlíková, 2005, str. 40)

Z praxe lze říci, že ve většině případů jsou emoce přidruženy k jinému problému, například ke školnímu úspěchu. Často se emoce stávají až druhořadým problémem nebo bývají bagatelizovány a nejprve se řeší problém, který je viditelnější. Emoční problém se v některých situacích řeší, až když znesnadňuje život ostatním v okolí dítěte. (Stuchlíková, 2005, str. 40)

Nadané děti mají často problém s nerovnoměrným vývojem, zejména s tím, že rozumový vývoj je v předstihu oproti emočnímu vývoji. Tyto děti neumí přijmout své emoce, reagovat na ně adekvátně ke svému věku. Problémem je, že od takového dítěte se očekávají velké nároky kvůli značným rozumovým schopnostem, ale díky

emocionálnímu nevyspění jisté věci zvládnout nemůže. Pro dítě to poté představuje značnou zátěž, se kterou se nelehce vypořádává. (Stuchlíková, 2005, str. 42)

Podstatné je si uvědomit, že emoční problém nikdy není sám o sobě, jelikož jsou v pozadí další faktory: školní a rodinná atmosféra, sociální prostředí, charakter CNS dítěte, zdravotní stav, temperament a další. Na problém je zapotřebí nahlížet komplexně. (Stuchlíková, 2005, str. 49)

Vnitřní nesoulad mezi intelektovým a citovým vývojem nazývají někteří odborníci pojmem emocionální dyssynchronie. Tento nesoulad se u nadaných velmi často vyskytuje. Stehlíková považuje za důležité, aby se děti naučily způsob, jakým se budou vypořádávat se svými emocemi. (Stehlíková, 2018, str. 54)

Při řešení emočních problémů dětí je žádoucí se zaměřit na jejich vnitřní a vnější prostředí. Co se týče vnitřního prostředí, v mnoha případech může pomoci striktní dodržování správné životosprávy a denního režimu. Předvídatelný denní režim je pro dítě nápomocný a stojí ho méně sil se vypořádat s každodenními činnostmi. Také by se mělo dbát na dostatek a pravidelnost spánku. Nepostradatelný je pro děti pohyb, představuje bezprostřední emoční přeladění a relaxaci. V tomto případě dítě získává, jak pojem o relaxaci, tak o skutečnosti, že lze měnit nálady. (Stuchlíková, 2005, str. 50)

O možnosti výskytu duševních poruch a depresí u nadaných dětí uvádí ve své publikaci Stehlíková. Konstatuje, že někteří již v útlém věku trpí existenciální depresí. Pro nadané děti je často těžké porozumět svému blízkému okolí, které neodpovídá jejich intelektu. Z tohoto důvodu mohou upadat do depresí. (Stehlíková, 2018, str. 94)

Známým a v dnešní době velmi diskutovaným prostředkem, jak měnit emoční vyváženost, je výživa. Odborníci se domnívají, že řada umělých barviv, ochucovadel a konzervantů může zvyšovat dráždivost. Také přemíra sladkého v jídelníčku přispívá u některých dětí k větší hyperaktivitě.

Ve vnějším prostředí je potřebné optimální množství působících podnětů. Nedostatek stimulujících podnětů vede k nedostatečnému rozvoji, naopak přehlcení vede ke stresu. Nezastupitelná je pro dítě potřeba vlastní tvořivosti, kreativity, pro kterou by mu měl být poskytnut prostor. Nicméně vztahy jsou nejdůležitější součástí vnějšího prostředí. Podstatnou roli hraje emoční odezva a přijetí. Odezva a přijetí

okolí je pro dítě mladšího školního věku informací o jeho hodnotě. Negativní emoce signalizují nezáměr dospělých, na kterých mu bezprostředně záleží. Blízké vztahy jsou pro dítě zásadní, jsou zdrojem emocí a také dle nich napodobuje jejich zvládání. Rodiče by si měli uvědomit, že jejich jednání a zvládání ovlivňuje jejich dítě. (Stuchlíková, 2005, str. 50)

O možnosti demotivace a zátěži na dítě také pojednává Stehlíková. Díky drilu a námaze zapomíná nadané dítě na svou inspiraci a tvořivost. Tento tlak vede až ke ztrátě nadání a zachovává se jen dovednost. Tato zátěž může v některých případech dovést jedince až k depresím. (Stehlíková, 2018, str. 3)

5 INSTITUCE PRO NADANÉ

5.1 ŠKOLY ZÁKLADNÍ

Ve škole tráví dítě nejvíce času během dne a pro rodiče je důležité vybrat pro dítě dobrou školu, kam bude chodit rádo a kde mu umožní dostatečné vzdělání. V dnešní době je mnoho škol, které nabízejí aktivity a programy nad rámec běžného vyučování. Setkáváme se školami, které jsou zaměřené na práci přímo s nadanými žáky. Výjimkou také nejsou klasické školy, které s nadanými žáky pracují v běžné třídě nebo mají žáky na některé hodiny segregovány. (viz. Příloha č. 7)

Vzděláváním žáků nadaných a mimořádně nadaných se zabývá vyhláška č. 27/2016 Sb. (viz. Příloha č. 4) Dle této vyhlášky je za nadaného žáka považován žák, který ve srovnání s vrstevníky vykazuje vysokou úroveň v jedné či více oblastech. Za mimořádně nadaného žáka je považován žák s mimořádně vysokou úrovní v celém okruhu činností. (*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vyhláška č. 27/2016 SB., O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřeby a žáků nadaných* [online]. [cit. 2020-03-28].)

Nadané žáky rozpoznává školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou. Zařízení se zaměřuje zejména na žakovu osobnost, míru nadání hodnotí odborník. Žák se může vzdělávat podle IVP nebo být přeřazen do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku.

Možností je také rozšířit vzdělávání nad rámec školního vzdělávacího programu. Škola může vytvářet skupiny nadaných žáků, umožnit žákům výuku ve vyšším ročníku. Velmi vhodné je zapojovat žáky do projektů, soutěží a dalších aktivit podporující rozvoj jejich nadání. (*Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vyhláška č. 27/2016 SB., O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřeby a žáků nadaných* [online]. [cit. 2020-03-28].)

Ve vzdělávání nadaných žáků dnes můžeme sledovat dva hlavní přístupy: inkluzivní s integračním modelem a vzdělávání formou segregace. Nyní u nás převažuje spíše integrační model, který umožňuje akceleraci ve vzdělání i vytváření speciálních skupin. Ministerstvo se stále snaží podporovat jejich vzdělávání. Zaměřuje se na efektivní a důslednou práci s nadanými žáky ve školách i v pedagogicko-psychologických poradnách. (Škrabánková, 2012, str. 52)

5.2 STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU

Střediska volného času se zařazují také do školských zařízení. Rozvíjejí osobnost, odbornou kompetenci a učí smysluplně využívat volný čas.

(STŘEDISKA VOLNÉHO ČASU. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2020-02-25].)

5.3 ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLY

Také patří mezi vyhledávanou formu rozvíjení specifických talentů. Rozvíjejí především nadání hudební, výtvarné a pohybové. Přestože nadané děti často inklinují k jiným než uměleckým nebo pohybovým aktivitám, mohou být pro ně tyto činnosti vhodnou změnou. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 57)

5.4 NESTÁTNÍ (NEZISKOVÉ) ORGANIZACE

Umožňují dětem aktivitu ve volném čase. Nabízejí značné množství sportovních, herních nebo vzdělávacích aktivit, akcí a kurzů. (FOŘTÍK, FOŘTÍKOVÁ, 2007, str. 58) Nejznámější z nich je mezinárodní společenská organizace MENSA. Její funkcí je stimulovat, rozvíjet a vytvářet společenské prostředí pro jedince s vyšším IQ. Členem se může stát ten, kdo dosáhne v mezinárodním testu inteligence horních dvou procent celkové populace (v České republice tato hranice náleží IQ 130). Člen musí být ve věku nejméně 14 let.

Průvodce Mensou. *Mensa České republiky* [online]. [cit. 2020-02-28].)

5.5 SPECIÁLNÍ CENTRA A PORADNY

Podílejí se na vzdělávání žáků, kteří mají tento proces znesnadněn. Podávají doporučení, dle kterého je upravován vzdělávací program. Pomáhají učitelům a rodičům v práci s dětmi a napomáhají tak jejich rozvoji.

(Speciálně pedagogické centrum. *Metodický portál* [online]. [cit. 2020-02-28].)

Nabízejí prozkoumání schopností a možností dítěte, identifikaci nadání a pravidelné konzultace. Některé poradny nabízejí kluby rodičů nadaných dětí. Vyskytují se také poradny, které mají vlastní programy pro talentované děti. Týká se to poradny ve Zlíně, kde je zorganizována „Dětská Mensička“. Dle odborníků stále chybí dostatečná a komplexní péče o nadané žáky. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 59)

Máme-li podezření, že je dítě nadané je velmi důležité obrátit se na odborníka, aby nadání potvrdil a s dítětem se mohlo efektivně pracovat. Někteří rodiče se tomu vyhýbají a nechtějí si nechat od nikoho poradit a nechat si pomoci. Tato pomoc je relevantní a pomůže dítěti, rodičům a také učitelům.

Dle Dočkala nejsou u nás zcela dobře nastaveny poradenské služby pro nadané. Jelikož se odborníci z velké části zaměřují na problémy dětí – vývojové poruchy učení, neurotické poruchy a poruchy chování. Nicméně právě nadaní, kteří mívají často problém v sociálním citění a v zařazení do společnosti, potřebují odbornou péči. Poukazuje na důležitost řešení problémů, doporučení a rozvíjení jejich talentu. (Dočkal, 2005, str. 144)

V odborném časopise - Školní poradenství v praxi se objevil článek o nadaných žácích, ve kterém je péče o ně a možnosti pracovišť a center. Problematikou se zde zabývá doc. Šárka Portešová se svým týmem. Zaměřuje se na fakt nedostatečné péče o nadané žáky. Doporučuje zajímavé postupy, nápady a tipy pro každodenní školní praxi. (Portešová, 2017, str. 13-16)

Přes Pedagogicko-psychologickou poradnu bylo v České republice identifikováno přibližně 300 dětí, ve skutečnosti by jich mělo být několik tisíc. Právě tento údaj vypovídá o tom, že většina dětí není diagnostikována a zároveň se jim tedy nedostává dostatečná péče a nejsou rozvíjeny, tak aby to odpovídalo jejich nadprůměrnému intelektu. (Portešová, 2017, str. 13-16)

V rozhovoru se také zabývá žáky nadanými s dvojitou výjimečností, kteří jsou specifickou skupinou. Jedná se o děti, které jsou nadané, ale také trpí nějakým handicapem. Problémem je zde to, že tyto děti bývají často hodnoceny jako průměrné, jelikož handicap a nadání se navzájem kompenzují.

V článku popisuje výzkum nadaných dětí s dyslexií, kterými se tři roky zabývala. Všimla si skutečnosti, že lehké učivo je pro ně těžší než náročné učivo, které vyřeší bez obtíží. Tato skutečnost je patrná, jelikož mnohým z nich dělá problém používat jednoduché myšlení, toto souvisí s poruchami učení. (Portešová, 2017, str. 13-16)

O dvakrát výjimečně nadaných dětech pojednává také Machů. Popisuje složitost identifikace těchto dětí, jelikož díky svému nadání mohou zcela zastínit svůj handicap, není tak odhaleno ani nadání, ani handicap. Nicméně jsou i nadaní, u

kterých je objeven handicap, ale není odhalen talent. Takové děti bývají často demotivovány, jelikož učitelé a rodiče automaticky sníží svá očekávání. Autorka doporučuje využití individualizované identifikační metody pro zjištění dvojí výjimečnosti. (Machů, 2010, str. 42-43)

Také Stehlíková ve své publikaci upozorňuje na velmi tenkou hranici mezi dítětem mimořádně nadaným a dítětem s poruchou autistického spektra. Důležitá je opatrnost při rozlišování. Ovšem jedinec může mít také obojí. I přesto, že mohou vykazovat shodné známky chování, rozdíly jsou vymezeny vnitřním nastavením inteligence. (Stehlíková, 2018, str. 91)

Na nutnost pohybovat se u dětí nadaných s dvojí výjimečností směrem od rozvoje nadání k nápravě handicapu upozorňuje zahraniční výzkum. Prvotní důraz na rozvoj schopností vede mnohem lépe a efektivněji k formování optimálních kompenzačních strategií, ke snížení deficitu, ke zvládnutí náročnějších úkolů, přispívá k lepšímu sebehodnocení a také přispívá k rozvoji schopností, ve kterých může žák jednou značně vyniknout. (Portešová, 2017, str. 13-16)

Můžeme se také setkat s nadanými dětmi, které trpí poruchou pozornosti s hyperaktivitou – ADHD. Dle výzkumů je u 50% nadaných mylně diagnostikováno ADHD. Důležité je se u nadaných jedinců s ADHD zaměřovat na trénování pozornosti, relaxační techniky a rozvoj emoční inteligence. (Stehlíková, 2018, str. 99)

VÝZKUM (PRAKTICKÁ ČÁST)

6 CÍLE VÝZKUMU

Ve výzkumné části je cílem zjistit, jak se daří integrovat nadané žáky do běžného vyučování, jak se s nimi ve třídách pracuje a rozdíly v heterogenních a homogenních třídách.

Na základě teoretické části je pozorováno, zda jsou naplněny specifické potřeby nadaných žáků. Zajímalo nás, jak učitel k žákům přistupuje, jakým způsobem vypracovává individuální vzdělávací plány a zda má pro žáky připravené práce nad rámec běžné výuky.

Dále je pozorována segregace nadaných žáků do matematických tříd. Dle odborných publikací jsou porovnávány možnosti jejich vzdělávání, klady a zápory integrace a segregace. Porovnávali jsme klima těchto tříd, vzájemné vztahy žáků a práci učitele.

Soustředili jsme se na vztahy ve třídě, celkové klima třídy a samozřejmě práci učitele. Zajímalo nás, jak žáci ve třídách pracují, jak se začleňují a využití vyučovacích metod a forem. Také jsme hodnotili práci žáků v rámci heterogenních a homogenních tříd. Zabývali jsme se tím, zda jsou rozdíly v jejich chování, v samotném procesu vyučování a v práci učitele.

Pro výzkum jsme si položili následující otázky:

Jakým způsobem pracují učitelé s nadanými žáky, jak je zařazují do běžných tříd?

Mají žáci možnost volby různé obtížnosti během úkolů?

Dostávají prostor pro kreativní a vlastní řešení?

Jak sami žáci hodnotí vztahy ve třídě a celkové klima školy?

Je rozdíl v práci s klimatem v heterogenní a homogenní třídě?

7 METODY

Výzkum probíhal pomocí kvalitativních diagnostických metod – pozorování, rozhovor a metoda nedokončených vět.

Pozorování tříd jsme využili z hlediska přímé interakce s nadanými žáky. Jednalo se o krátkodobé přímé pozorování. Do školy jsem docházela měsíc, jednou týdně vždy jeden celý den a v každé třídě jsem strávila 4 hodiny. Danou metodu jsem si zvolila pro možnost posoudit, jak probíhá integrace nadaných žáků do běžných tříd. Pro pozorování jsem si vytvořila záznamový arch, který je v přílohách. (viz. Příloha č. 2) Zaměřovala jsem se na individualizaci, celkové klima třídy, vztahy ve třídě a práci učitele. Metoda pozorování je nejpřirozenější ze všech diagnostických metod. Jedná se o záměrné vnímání s cílem poznání nejdůležitějších znaků subjektu. (Braun, 2014)

Dále proběhl rozhovor zprostředkovaný učitelkami pozorované školy. Jednalo se o polostrukturovaný rozhovor, jelikož jsem měla předem připravené otázky v určitém sledu, které jsem doplňovala dalšími dotazy v průběhu. Cílem bylo zjistit, jak učitelé s nadanými žáky pracují a jak hodnotí jejich integraci. Metoda se zařazuje do subjektivních technik, díky které získáváme informace o dotyčných, se kterými jsme v přímé sociální interakci. (Braun, 2014)

Pro nadané žáky jsme použili metodu nedokončených vět, které jsou v přílohách. (viz. Příloha č. 1) Cílem bylo zjistit, jak žáci přistupují ke škole, jaké je klima tříd a vztahy mezi žáky. Žákům jsme dali nedokončené věty, které měli doplnit. Zmapovali jsme si, jak se žáci cítí ve třídě a jak sami vnímají integraci a také segregaci během hodin matematiky. Nedokončené věty se řadí do projektivních metod, jejichž úkolem je vycházet z procesu promítání psychických obsahů, které jsou vnímány. (BRAUN, 2014) Během této projektivní metody má zkoumaná osoba dokončit větu a napsat první myšlenku, která ji napadne.

8 VÝZKUMNÝ VZOREK

Během pozorování jsem měla možnost sledovat integraci a také segregaci nadaných žáků druhého, třetího a čtvrtého ročníku. Dále jako třídy A, B, C. Ve třídě A bylo 28 žáků z toho 6 nadaných, ve třídě B 29 žáků z toho 2 nadaní a ve třídě C bylo 5 žáků mimořádně nadaných z celkového počtu 28. Nadaní žáci z těchto tříd byli na hodiny matematiky segregováni. Během těchto hodin byli spojeni nadaní žáci všech tříd z daného ročníku. Z druhých ročníků se jednalo o 12 žáků, ze třetích 17 a čtvrtých 19. Během segregovaných hodin matematiky jsem se zaměřovala právě na žáky ze tříd A, B a C. Porovnávala jsem klady, zápory integrace a segregace.

Na pozorované škole se právě kromě běžného vzdělávání také zaměřují na vzdělávání žáků mimořádně nadaných. Žáci jsou na většinu hodin integrováni do běžných tříd. Pouze hodiny matematiky mají v rámci segregace. Škola úzce spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, která jim poskytuje rady, jak žáky nejlépe do kolektivu a vzdělávacího procesu začlenit.

Paní zástupkyně podniká již na podzim návštěvy v mateřských školách, kde mají schůzku s rodiči předškoláků a představují jejich školu a právě program práce s nadanými žáky. Pro školy mají připravené dotazníky, které jsou v přílohách. (viz příloha č. 6) Jestliže vyplní převážně ano, tak mají signál, že se na dotyčného žáka zaměří u zápisu. U zápisu jsou úkoly, v kterých se dá více poznat, zda jde o dítě nadané. Úkol: Autíčka tři v řadě, dítěte se zeptají... „Kolik kol vidíš na obrázku?“ Některé dítě už počítá 3krát4. Při podezření je další práce s pedagogickou poradnou, kde ho vyšetří a nadání případně potvrdí. Škola spolupracuje s pedagogickou poradnou dlouhodobě a již vědí, že chtějí dělat matematickou třídu. Paní psychologka jim přímo poradí, zda zařadit dítě do matematické třídy, jak s ním dále pracovat během roku a společně nalézají stále další možnosti, jak nadaným pomoci. Ve zprávě z poradny je přesně popsána diagnostika. Mnoho dětí má dvojí výjimečnost. Jsou to zejména nadané děti s poruchou autistického spektra.

Dále jsem díky poptávce získala čtyři respondentky pro svůj rozhovor, jednalo se o učitelky právě pozorovaných tříd. Všechny měly za sebou minimálně 5 let praxe a vnímaly integraci nadaných velmi pozitivně. Rozhovory trvaly vždy kolem půl hodiny,

respondentky se na dané téma rozpovídaly a mě zajímaly jejich zkušenosti s žáky. Považovaly možnost matematiky pro nadané za velmi vhodnou a pro žáky přínosnou.

Nedokončené věty mi na konci mého pozorování vyplnili žáci 4. ročníku. Věty jsem rozdala, jak žákům v hodině integrované třídy, tak při hodině matematiky. V rámci integrace vyplňovalo 6 žáků třídy C a z matematické třídy 11 žáků.

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

9.1 POZOROVÁNÍ

Pozorování bylo prováděno ve 2. ročníku, 3. ročníku a 4. ročníku. Dále popsány, jako třídy A, B, C. V každé třídě byli nejméně dva žáci s diagnostikovaným nadáním. Žáci zde byli integrováni do běžných tříd a hodiny matematiky pro ně probíhaly formou segregace, při které se spojili nadaní z daného ročníku. Matematika pro nadané byla vyučována metodou profesora Hejného. Zaměřovali se na rozvoj logického myšlení.

Pozorovala jsem žáky, jak během integrace, tak segregace během hodin matematiky. Porovnávala jsem jejich jednání v předmětech s celou třídou a v hodinách matematiky pro nadané žáky.

V každé hodině jsem se zaměřovala na vztahy žáků ve třídě, klima třídy a práci pedagoga.

TŘÍDA A

Jedná se o druhý ročník. V této třídě je celkem 28 žáků z toho 6 nadaných a 5 cizinců. Jedna žákyně má 2. stupeň a pět žáků má 1. stupeň nadání, z toho jedna má dvojí výjimečnost, trpí dyslexií. Vykazuje labilní jednání a neustále má potřebu si s něčím hrát. Během mého pozorování se například rozbředla kvůli zapomínání věcí. Nejlépe reaguje a uklidní se, když si toho okolí vůbec nevšímá. Paní učitelka tvrdí, že dívka není moc podporována doma.

INTEGRACE:

Učitelka přistupuje ke všem žákům stejně a i je shodně hodnotí, nicméně pro nadané žáky mívá připravené pracovní listy navíc. Všimla jsem si, že občas poskytuje žákům pomoc. Zařazuje také různé obtížnosti práce. Když nemá připravenou práci navíc, je vidět, že žáci a hlavně nadaní, začínají ztrácet pozornost. Pomoc jim poskytuje jen zřídka a snaží se, aby si na vše co nejvíce přišli sami, podporuje jejich originalitu řešení.

Mají zavedené určité rituály. Na začátku každého dne hledají dopis, který jim sdělí, čím se budou celý den zabývat. Také považují za velmi nápadité využití

kalendáře, který mají ve třídě, a každý den určují, co je za den a jaké je počasí. Paní učitelka sama říká, že právě nadaní mají velmi rádi takové to rituály a když vědí, co se bude dít. Ve třídě převažuje spíše klidné klima. Na nevhodné chování žáků reaguje zvonkem, na který zazvoní a přesně popíše, co mají dělat.

Hodiny čtení vždy začínaly tím, že jeden žák přinesl knihu a vyprávěl o ní. Během mého pozorování měl výstup na knihu právě nadaný žák, který během přednesu disponoval bohatou slovní zásobou. Dokázal určit, co se mu nejvíce líbilo, knížku hodnotil devíti body z deseti, jelikož mu chyběly v knize obrázky. Následovala reflexe knihy s celou třídou, během které bylo vidět, že žáci dokáží ohodnotit ostatní spolužáky a přijímat pochvaly i kritiky. Při společném čtení paní učitelka vyvolávala právě nadané. První žákyně nerozlišovala přímou a nepřímou řeč, žádné značné potíže se čtením nevykazovala. Dva další četli velmi pěkně. Čtvrtý se špatně soustředil a ztrácel se v textu. Pátá žákyně čte významně pomaleji než ostatní. A poslední je žákyně s dyslexií, čte pomalu a slabikuje, potřebuje pomoc.

Na závěr hodin paní učitelka zařazuje sebereflexi, velmi často volí možnost pomocí pastelek- zelená značí, že si vedou velmi dobře, žlutá, že ještě musím procvičit a červená, že vůbec nevím. Tato metoda je velmi vhodná a žáci se při ní učí hodnotit svou vlastní práci.

Nadaní žáci nevykazují žádné problémy v neverbální komunikaci a ani ve fyziologické rovině. Vztahy ve třídě působí kladně, žáci dokáží spolupracovat, nadaní mají ve třídě kamarády a spolužáci je přijímají velmi dobře.

SEGREGACE:

Matematická třída: Do této třídy docházejí nadaní ze všech třech druhých ročníků. Ve třídě je 15 žáků. Vždy mají možnost originálního řešení a mohou si volit obtížnost postupu sami.

Učitelka musí vymýšlet originální úlohy, početní operace, tak aby měli žáci neustále možnost bádání. Na začátku hodin vymýšlí všechny možnosti příkladů k danému datu. Zaujala mě aktivita, kde si žáci vylosují 4 čísla od nuly do deseti a počítají příklady, aby použili všechna čísla a výsledek byl vždy 10. Dále následovala hra Abaka, která je velmi bavila. Žáci jsou rozdělení do dvou skupin, vylosují si každý dvě čísla a musí z nich sestavit příklady, které na sebe budou navazovat. Všimla jsem

si jejich problémů s lehkými operacemi, jelikož je nepodněcují k zamýšlení a odmítají se je učit. Malá násobilka jim dělá potíže.

Během jejich vzájemné kooperace je znatelné, že chtějí být všichni vůdčí a chtějí si příklady spočítat sami. Ve třídě vládlo velmi podnětné a klidné klima, všichni byli do práce interesovaní. Na žácích bylo vidět, že se cítí v této skupině velmi dobře.

TŘÍDA B:

Jedná se o třetí ročník. Třídu navštěvuje 29 žáků, z toho 2 žáci mají diagnostikované mimořádné nadání, ale známky vykazují další tři, kteří také navštěvují matematiku pro nadané.

INTEGRACE:

Jen výjimečně měli žáci možnosti různých obtížností a pracovní listy během výuky nepoužívali. Pouze v některých situacích jim poskytuje učitelka pomoc. Žáci dostávají možnost originálního řešení a vždy se ptá, zda s výsledky a řešením všichni souhlasí.

Během pozorování volila učitelka spíše hromadnou výuku a samostatnou práci žáků. Ve třídě byla celkově klidná atmosféra, jen je škoda, že žáci převážně seděli.

Velmi často učitelka vyvolávala právě nadané žáky, kteří přispívali originálními řešeními, ale nebyla jsme si jistá, že ostatní spolužáci byli také zainteresovaní. Často učitelku opravovali, ale ona na to velmi dobře reagovala a vždy přiznala svou chybu. Celkově oba nadaní žáci působí v klidu, dívka se moc neprojevuje před spolužáky a oba občas vykazovali známky nesoustředěnosti. Chlapec se naopak zase hlásil velmi často a učitelka ho vyvolávala, bylo vidět, že ostatním spolužákům trochu vadí, že ho vyvolává tak často. Často se také vracel k minulým cvičením, protože nad nimi velmi dlouho a do hloubky přemýšlel, učitelka ho nechala vyjádřit se k již ukončenému cvičení. Také jsem si všimla, že o přestávce rád počítal příklady. Když jsem první den přišla do třídy, tak jsem odhadovala právě daného žáka za nadaného. Jediný se zeptal, proč tam jsem, a velmi se o mou osobu zajímal. Všimla jsem si, že se během hodin stále díval, co si zapisuji, a při projevech před třídou působil velmi jistě.

V hodinách, které jsem pozorovala neměli nadaní žáci možnost spolupráce. Nicméně působili na mě spokojeným dojmem a myslím si, že ve třídě nemají

s kolektivem problémy. Na konci potřebovali slyšet shrnutí hodiny a hodnocení, což vždy proběhlo.

SEGREGACE:

Matematická třída: Třidu navštěvuje 12 nadaných žáků ze 3. ročníků. Učitelka musí být velmi kreativní, mít zásobu zajímavých aktivit a nebát se improvizace.

Všichni pracovali na příkladech a úlohách stejné obtížnosti a pracovní listy téměř nepoužívají. Neustále potřebují mít možnosti bádání. Čím mají těžší příklad, tím jsou více zaujati. Učitelka jim poskytuje pomoc jen výjimečně. Téměř vždy mají možnost originálního řešení.

Nejvíce používanou metodou byl rozhovor a diskuse. Učitelka se často snažila zařazovat skupinovou práci, ze které je vidět, jak těžké je pro ně přijímat jiné názory. Také bylo znatelné, že využívá mnoho zajímavých didaktických her. Velmi se jim líbila aktivita, kdy si učitelka myslela číslo, oni ho uhodli a poté vymýšleli, co nejvíce příkladů. Ve třídě je celkově klidná atmosféra a je zajímavé pozorovat, jak jsou všichni velmi interesovaní a nad příklady přemýšlí. Jestliže žák nevnímal, učitelka si k němu sedla, vysvětlila mu, co má dělat, a pozorovala třídu zezadu.

Žáci na mě celkově působí velmi uvolněně, nebojí se říct svůj názor a mluvit před sebou. Zajímavé je, že v této třídě se většinou hlásili všichni a chtěli mluvit pořád. Zaznamenala jsme pouze dva žáky, kteří se během hodiny moc neprojevovali a spíše pozorovali ostatní. U těchto žáků jsme také viděla rudnutí během mluvení před třídou, ostatní žáci většinou vystupovali sebevědomě a snažili se vždy prosadit svůj pohled na věc.

TŘÍDA C

Čtvrtý ročník, který jsem měla možnost pozorovat, byl na pozorování velmi přínosný. V této třídě jsou jak žáci nadaní, nadaní s dvojitou výjimečností, tak žáci s poruchami učení, chování a ze sociálně slabších rodin. Třída se skládá z dvaceti osmi žáků, z čehož 6 má diagnostikované nadání. Práce je zde velmi náročná na přípravu a učitelka musí disponovat značnými profesionálními dispozicemi.

INTEGRACE:

Žáci měli jen výjimečně během mého pozorování možnost různé náročnosti práce. Pracovní listy měla učitelka pro rychlejší připravené a velmi často poskytovala žákům pomoc. Ovšem v této třídě měli žáci jen občas možnost originálního řešení. Bylo vidět, že při velkém počtu žáků a se značným počtem žáků s poruchami chování by bohužel větší zapovídání o tématu narušilo celkovou atmosféru ve třídě.

Učitelka nejčastěji používala slovní metody práce, zejména výklad a samostatnou práci žáků. Celkové klima této třídy je neklidné, jelikož jsou stále napomínání žáci, kteří mají problémy s chováním. Žáci stále vykřikují. Učitelka se velmi snaží dbát na dodržování pravidel, která mají, dle ní se žáci již zlepšují. Danou třídu má teprve od září a velmi usiluje o jejich zlepšení v chování a dodržování školních a třídních pravidel. Jeden chlapec vzadu neustále vykřikuje, nevnímá a na příkazy reaguje jen krátkou dobu. Učitelka v této třídě musí být rázná, mít nastavená pravidla, aby žáci fungovali, jinak je ve třídě neklid.

Nadaný žák, který byl během matematických hodin velmi aktivní a stále podněcován k přemýšlení, se nijak více neprojevoval během ostatních hodin. Z mého pohledu ho neustále napomínání neukázněných spolužáků otravovalo, nerozuměl jim a pocítoval nudu. Všichni nadaní se během společných hodin spíše neprojevovali a nemluvili tak přesvědčivě, jak v hodinách matematiky. Nevykazovali žádné značné problémy v neverbální rovině, ale všimla jsem si občasných rudnutí a u jedné dívky pláče, když se jí úkol nepovedl. Učitelka reagovala, tím, že jí vysvětlila, že to ještě budou trénovat, více si jí nevšímala a žákyně se uklidnila.

SEGREGACE:

Matematická třída: Třída spojuje 19 nadaných žáků ze všech třech čtvrtých ročníků. Jedna dívka má ke svému nadání epilepsii. Bohužel se její stav zhoršuje a často bývá duševně nepřítomna, nereaguje a bývá zahleděna. Nyní uvažují o jejím přesunutí zpět do běžné třídy.

Většinou měli všichni stejné obtížnosti, ale originální řešení měli možnost projevovat neustále. Pracovní listy nepoužívali, většinou počítali společně nebo samostatně. Učitelka jim poskytovala pomoc jen, když si o ní řekli, ale většinou se je snažila dovést k samostatnému a k vlastnímu řešení.

Nejběžnější metodou byl rozhovor a diskuse. Velmi rádi diskutovali o daných příkladech, výsledcích a rádi dospěli samostatně k výsledku. Mají oblíbenou samostatnou práci, při které musejí velmi přemýšlet a bádát. Učitelka se jim stále snaží dávat podněty k přemýšlení. Jeden žák sám od sebe vyvodil obsah kruhu a možnost řešení předvedl všem na tabuli. Také už vědí, co je Ludolfovo číslo a počítají i s mocninami a odmocninami. Je zajímavé, že lehké počty jim dělají větší problém než složitější matematické operace, které jsou pro ně jistou výzvou. Učitelce nedělá problém se během hodiny k nějakému příkladu vrátit, když žáci naleznou další možnost řešení. Během těchto hodin všichni žáci pracovali a byli zapojeni. Ve třídě byla celkově velmi klidná a podnětná atmosféra.

Je znatelné, že se žáci ve třídě cítí dobře a všichni pracují. Většina žáků sebevědomě vystupuje před ostatními a nemají obavy říct svůj vlastní nápad a názor. Nicméně skupinové práce jim dělají problémy, protože by chtěl být každý vedoucím skupiny, s paní učitelkou na nich stále pracují a učí se spolupráci. U dívky s epilepsií jsem si všimla roztřeseného tónu hlasu, zčervenání a občasného třesu rukou.

9.1.1 CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:

Z pozorování bylo znatelné, jak se žáci rozdílně projevují před třídou a během výuky matematiky. Většina nadaných žáků vykazovala během matematiky větší zaujetí a bylo na nich vidět, že jsou motivované. Neměli problémy s vyjádřením vlastního názoru a vždy byli zainteresovaní do výuky. Stále se hlásili a chtěli něco dodat nebo se na něco k příkladům zeptat. V běžné třídě se příliš neprojevovali. Nicméně se spolužáky vždy vycházeli a bylo na nich vidět, že se cítí dobře i v běžné třídě. V běžných třídách měli možnost učit se spolupráci se svými spolužáky. Během skupinových prací spolupracovali a snažili se vždy spolužákům přispět ke správnému výsledku. V některých situacích jsem zaznamenala, že ostatní spolužáci nechtěli, aby vše dělali za ně. Při těchto situacích zasahovali učitelky, vysvětlením, že musí nechat i ostatní spolužáky pracovat a také je nechat říct, co si myslí. V matematických třídách jsem pozorovala problém ve skupinových pracích, jelikož většina chtěla mít hlavní slovo ve skupině.

Většinou se projevovali kamarádsky ke svým vrstevníkům. Během hodin matematiky působili více soutěživě než při ostatních hodinách ve svých třídách. Žáci

si chtěli prosadit svůj názor a mít rychle spočítaný příklad. V hodinách se třídou jsem u nich takovéto chování nezaznamenala. O přestávkách bylo vidět, že si alespoň s jedním kamarádem povídají. Kromě jednoho žáka ze třídy D, jsem si nevšimla, že by byl nějaký žák nepřijímán spolužáky. Tento chlapec vykazoval známky samotářského chování. O přestávkách seděl spíše sám a něco si četl.

Ve třídách bylo vidět, že nadaní žáci podněcují ostatní k lepším výkonům a v některých případech jim i pomáhají. Jestliže nadaný žák věděl něco navíc, chtěli se hned o tom dozvědět více. Jeden nadaný chlapec popisoval výra velkého, co si o něm přečetl v encyklopedii. Další hodinu si tři žáci přinesli také informace o vybraných zvířatech. Nicméně u třídy D jsem tento pocit neměla, jelikož ve třídě byli žáci s poruchami chování a nebyla zde příliš klidná a podněcující atmosféra. Učitelka musela neustále napomínat žáky a vysvětlovat jim pravidla. Pro žáky, kteří se chtěli učit a dozvědět něco nového, to bylo nepříjemné.

V matematické třídě byla nejčastější metodou diskuse. Žáci chtěli více bádát a přemýšleli nad matematickými operacemi. Velmi často zkoušeli různé možnosti řešení a přicházeli na nové možnosti. Nejráději dostali výsledek, ke kterému si měli dojít různými matematickými operacemi. V běžných třídách vyučující volily hromadnou výuku obohacenou o skupinové práce.

Během mého pozorování učitelky zasahovaly do vztahů ve třídě spíše v běžných třídách. Někteří žáci neustále vyrušovali, učitelky je musely napomínat a rozdávat úkoly navíc, což velmi zdržovalo od toho, co chtějí žáky naučit. Ve třídách musely žáky více motivovat a třídu usměrňovat.

Zatímco při hodinách matematiky byla pro žáky motivací samotná matematika. Ovšem bylo vidět, že žáci během těchto hodin jsou maximálně pozorní, což by pro ně bylo zatěžující po celou dobu vyučování. V obou případech byly pro učitele náročné přípravy na hodinu. V matematické třídě musela mít učitelka stále zajímavé aktivizační metody. Nejvíce užívala řadu čísel, ze které museli žáci seskládat matematické operace nebo sestavit čísla tak, aby dala daný výsledek. Bylo důležité, aby byla připravena na jisté dotazy a znalosti žáků. Jeden žák třetí třídy se zeptal, zda máme odmocninu i v záporných číslech. Vše si společně vysvětlili. Když něco učitelka nevěděla, tak si to zjistili do příští hodiny. Během hodin v integrovaných třídách se

musely učitelky připravovat tak, aby hodiny byly přínosné právě pro nadané, zaujaly zbytek třídy a pochopili je i žáci s poruchami učení.

9.2 STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Na základě pozorování se hlavní výzkumná otázka rozhovorů týkala klimatu tříd, ve kterých se vyskytují nadaní žáci. Rozhovory jsme zpracovali, dle pravidel platných pro kategoriální analýzu. Jednotlivé výpovědi učitelek jsme rozdělili do následujících specifických výzkumných otázek.

SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 1: PŘÍSTUP K NADANÝM ŽÁKŮM

1. Učitelka A:

Dotazovaná učí matematiku pro nadané žáky. Velmi se zajímá právě o vzdělávání nadaných a snaží se o rozvoj jejich logického myšlení.

K žákům přistupuje individuálním přístupem.... *„Důležité je odhalit, jaké to dítě je, jaké má možnosti, schopnosti, dovednosti, kde se intelektově pohybuje.“* Toto odhaluje pomocí otevřené úvahy, kde si žáci hledají svoje způsoby řešení. Tímto způsobem odkryje, co umí.

2. Učitelka B:

Učitelka B vyučuje žáky třídy A, ve které je 28 žáků a 6 nadaných... *„Nejsem si jistá, zda mají všichni nadání diagnostikované.“*

Základní pravidla chování mají daná, jako celá třída, což musí dodržovat všichni stejně... *„Pro nadané mám náročnější úkoly, pracují s textem a dostávají prostor pro originální řešení. Všímám si, že i ti, co nemají nadání diagnostikované, jisté znaky vykazují.“*

V oblastech verbální jsou žáci napřed... *„Žáci se lépe vyjadřují a formulují myšlenky.“* Také zaregistrovala, že jsou pozadu v sociální oblasti, což je jeden z typických znaků pro nadané. Někteří vynikají pouze v matematické a logické oblasti a v ostatních předmětech mívají i problém. U některých se projevuje zadržávání. *„Jeden chlapec má velký strach selhat, nechce přijmout špatnou známku, musím ho uklidnit a vysvětlit mu, že známka je jakýsi ukazatel.“* Možný důvod vidí v narození dítěte... *„Jinak přemýšlí ti, co jsou narozeni v květnu a jinak ti, co jsou v prosinci.“*

Někteří mají problémy v grafomotorice... *„Žáci mývají problémy s držním tužky nebo píš odspoda nulu.“* Myslí, že je to tím, že se to začínali učit již v útlém věku a je pro ně těžké přeučovat návyk... *„Někde mají navíc, jinde musí třídu dohánět.“*

Všechny žáky hodnotí dle stejných stanovených kritérií. Při skupinových pracích se snaží žáky diferencovat... *„Ve skupinách se snažím, aby v každé skupině byl nadaný. Také si mohou připravovat referáty a podělit se o jejich znalosti.“* Poukazuje na fakt, že zatím měla vždy třídu, kde byli nadaní žáci. Paní učitelka již učí 5. rokem.

3. Učitelka C:

Další dotazovaná učitelka vyučuje třídu B, ve které je celkově 29 žáků. Z toho 5 považuje za nadané, ale diagnostikovaní jsou jen 2. Má pro ně připravené pracovní listy navíc. Další nadaná dívka se ze začátku první třídy necítila dobře mezi ostatními a byla velmi uzavřená sama do sebe, nyní se vše zlepšuje. Nevšimla si žádných zvláštních projevů chování, jak v rovině neverbální či paralingvistické.

Nadaným dává náročnější úkoly... *„Jeden nadaný žák měl také možnost práce navíc, má rád vesmír, a tak jsem mu navrhla, že si bude vyrábět vlastní knihu s vesmírem a on nechtěl, chtěl dělat to, co ostatní spolužáci.“*

Na diagnostiku kvality třídního klimatu používá truhlu, do které děti hází dopisy pro paní učitelku... *„V dopisech píš o tom, jak se cítí ve třídě, co je trápí atd. Je to vždy anonymní, pak si to s dětmi probereme společně a řekneme si možné návrhy na řešení problémů. Nikoho nejmenuji nahlas, jen si o tom povídáme, jak se dají určité věci vylepšit ve třídě.“*

Zhoršování vztahů ve třídě pozná dle projevů žáků. O všem s žáky mluví a vysvětluje jim... *„Děti se ptám, co se s nimi děje a jaký mají problém. Nyní nemám žádného mimostojícího žáka ve třídě. Vždy se snažím takové situace předvídat tím, že kdykoliv přijde někdo nový, tak si o tom povídáme.“* Snaží se vycházet s rodiči... *„Na konci školního roku pořádáme akce i pro rodiče. Minulý rok jsme dělali opékání buřtů.“*

4. Učitelka D:

Poslední dotazovaná učitelka vyučuje ve třídě C. V této třídě je celkově žáků 28 a 6 má diagnostikované nadání. Ke všem žákům ve třídě přistupuje stejně... *„Jen od*

některých žáků, včetně nadaných, předpokládám vyšší cíle a požaduji více, aby nesplynuli.“

Právě tuto třídu navštěvuje chlapec, který vykazuje typické znaky nadaného dítěte a zaujal mě na první pohled... *„On je jakýsi prototyp nadaného žáka. Má bohatou slovní zásobu a jeho nadání je znatelné zejména v té matematice. Má chytré rodiče a má velmi podnětné prostředí. Vykazuje dospělé myšlení. Čte spíše vědecké knihy. Je velmi zahleděný do sebe a chodí schouleně. Na cokoliv narazím, tak on ví, zná a četl.“* Problém mu dělají skupinové práce, jelikož rád pracuje sám a je spíše samotář. Má problém s navazováním kontaktů... *„Ostatní mu v mnohých situacích nerozumí i já sama mívám někdy problém.“* Chlapec velmi ve třídě vyčnívá. Paní učitelka také popisuje dalšího nadaného chlapce, který je velmi nadaný na matematiku, ale ostatní předměty mu dělají potíže. Nicméně chlapec má doma velmi podnětné prostředí a rodiče se s ním učí.

Na zjištění kvality třídního klimatu používají krabičku, do které žáci házejí dopisy... *„Tuto metodu jsem si oblíbila, v dopisech píše většinou, co je trápí. V této třídě je zapotřebí pevný řád. Ve třídě, když trošku povolím, tak je třída rozklížená a trvá poté skoro celý týden, aby se třída zklidnila. Neustále řeším konflikty a spory. Nejčastěji právě pomocí krabičky, promluvou a také vše konzultuji v pedagogicko-psychologické poradně.“*

Reflexe:

Všechny dotazované paní učitelky usilují o pozitivní vazby mezi svými žáky a pracují na jejich utváření. Dvě popisovaly spíše individuální přístup a zbylé byly zastávkyněmi stejného přístupu ke všem žákům. Shodují se ve vytváření práce navíc pro nadané žáky, většinou formou pracovních listů a jedna paní učitelka volí práci s referáty, kterými obohacují třídu. Shodují se na nastavení pravidel, které musí dodržovat celá třída.

Mimo dva žáky, kteří mívají problém s navazováním kontaktu, nejsou zaznamenány značné problémy v chování. V rovině neverbální se občas u žáků vyskytnou potíže s neobvyklými projevy v řeči, jelikož někteří mluví velmi spisovně a mají bohatou slovní zásobu.

Ve zjišťování kvality třídního klimatu se paní učitelky shodují. Za důležité považují s dětmi o všem mluvit a být ve vzájemné interakci. Dvě paní učitelky využívají truhlu, do které vhazují žáci dopisy s tím, co je trápí.

SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 2: NADANÉ DÍTĚ V KOLEKTIVU

1. Učitelka A:

Není třídní učitelka, tak tolik nevnímá projevy v kontaktu s vrstevníky... *„Toto je velmi individuální. Někteří se cítí velmi dobře v kolektivu, jiní mají problémy.“* Popisuje jisté odchylky ve verbální komunikaci... *„Často se zadržávají, což pramení z jejich systému myšlení, jelikož ho mají rozvětvené, dávají se pro ně těžce myšlenky dohromady, proto je pro ně složité je dát do jedné jednoduché věty. Málodky si rozumí s těmi vrstevníky, nemohou najít kamaráda, který by jim porozuměl.“* Také popisuje jisté atypické projevy chování... *„Žáci bývají neklidní, vyskakují z lavic a v některých případech neudrží pozornost.“*

Někteří mají problematickou grafomotoriku... *„Mnohdy píší číslice zrcadlově, jelikož se v mnoha případech učí psát sami, tak to většinou píší obráceně – odkoukávají to. Museli jsme to dlouho srovnávat. Což pro ně bylo taky velmi složité, naučit se něco jinak.“*

Často jsou to individualisté a neradi přijímají myšlenky někoho druhého... *„Pozoruji selhání z neúspěchu. Oni o sobě vědí, že jsou dobří, ale potřebují ujišťování. Stačí kývnout a jsou spokojeni.“* Jeden žák měl problémy, že chtěl stále v hodinách, kde byly sloučeniny vykládat a být vyvoláván. Ovšem paní učitelka musí vyvolávat i jiné děti ze třídy, což u něho způsobovalo zklamání... *„Chce se podělit o to, co umí.“* Ještě do minulého týdne byla ve 4. třídě, kde je chlapec, paní asistentka a jemu pomáhalo, že to, co neměl šanci říct ve třídě, tak sdělil poté jí. Spolužáci mu nerozumí, vše jim sděluje složitým způsobem... *„Mluví o určitých věcech na úrovni dospělého člověka.“*

Učitelka A hodnotí většinou známkou nebo slovním hodnocením. Specifické je to v tom, že hodnotí nad rámec výstupů... *„V matematické skupině jsou věci nad rámec výstupů, což také hodnotím, jsme na tom domluveni s rodiči.“*

Integraci nadaných do běžné třídy vnímá velmi pozitivně... *„Nechceme děti selektovat a dělat z nich elitářskou skupinu.“* Za vhodné považuje, aby žáci byli

v běžných třídách, ale na některé hodiny chodili mimo... *„Zde mají právě matematiku, která je nad rámec běžných výstupů. Na těchto hodinách se vybijí a podají maximální výkon a vrací se zpět do běžné třídy.“* Dle paní zástupkyně by byla pro děti velká zátěž jet celý den na plný výkon.

2. Učitelka B:

V její třídě se žáci postupně velmi dobře socializovali... *„Ze začátku se sice stranili, ale zlepšuje se to.“* Nicméně jedna žákyně má pocit, že jí okolí nepřímá, má málo sebedůvěry... *„Spolužáci se k ní snaží najít cestu, ale ona si myslí, že se s ní kamarádit nechtějí a odmítá to.“* Učitelka stále pracuje na zlepšení, aby se žákyně cítila dobře... *„Povídáme si o tom spolu a snažím se, aby se ve třídě cítila dobře. Ale mívá jeden den pocit, že selhává a druhý den naopak, že je vše úžasné. Někdy se dostává do hysterického smíchu, má velkou labilitu.“*

Jednou se jí stalo, že žák reagoval elitářsky... *„Začal se nad ostatními povyšovat, že on je lepší a spočítá daný příklad nejrychleji z celé třídy. Hned jsem mu vše vysvětlila a od té doby už to neudělal.“* Velmi nezdůrazňuje jejich nadání, jelikož chce, aby měli všichni stejné možnosti a šance. Má pro ně připravené úkoly navíc, ale nijak je ve třídě nevyvyšuje... *„Všem dávám stejné možnosti, když někdo nestíhá, tak se může vrátit zpět do běžné matematiky. Naopak, jestliže je někdo velmi šikovný a nemá potvrzené nadání, tak také může navštěvovat matematiku pro nadané.“* Přesouvat se mohou i během roku. Mohou si to zkusit na týden.

Považuje za kladné, že jsou děti integrované... *„Obohacuje to výuku a ostatní spolužáci se od nich mohou leccos naučit. Mohou ostatní inspirovat a motivovat. Spolužáci se zajímají o to, co se v matematice učili navíc.“* Paní učitelka zařadila nějaké úlohy navíc i do běžných hodin... *„Pár příkladů z Hejného matematiky počítáme i v našich běžných hodinách a žáci si rádi také vyzkouší, co počítají jejich spolužáci.“*

3. Učitelka C:

Všechny žáky hodnotí stejně. Učitelka má názor, že nadaných je plno žáků... *„Nadaní byli ve třídách vždy a jsou v každé třídě jen bez diagnostiky.“* Je podle ní důležité žáky nenutit a nechat vše na nich, aby si sami přišli a sami začali chtít dělat práci navíc. Snaží se o získání jejich důvěry a posilování sebedůvěry. Celkovou inkluzi hodnotí velmi negativně... *„Vše se dnes příliš přeceňuje a děti se nálepkují.“* Učí 40 let a

pozitiva nevnímá, hlavně, co se týče dokumentace. Negativní názor má na neustálou evaluaci... *„Správný kantor toto nepotřebuje, jelikož by měl být empatický, udělá vše potřebné pro žáka a nepotřebuje na to mít papír.“*

4. Učitelka D:

Považuje za vhodnou mít takto homogenní třídu... *„Je to obohacující pro spolužáky i mě samotnou. Přítomnost nadaných žáků pomáhá ostatním a slabším spolužákům k lepším výkonům.“*

Popisuje náročnost na přípravu, ale považuje to za výzvu... *„Zvládnutí této třídy, kde mám žáky jak nadané, tak s poruchami chování je pro mě velkou výzvou.“*

V hodnocení respektuje jednotný systém hodnocení... *„Většinou hodnotím známkou a slovně pochválím nebo popíšu, co bylo špatně.“*

Integraci nadaných žáků považuje za pozitivní... *„Neustále čtu, vymýšlím a je to pro mě hnací motor.“* Klima ve třídách s dětmi s IVP a bez se dle ní liší, ale nemůže říct, zda je to v těchto třídách lepší nebo horší... *„Vždy zaleží na samotných žácích ve třídě, v každé třídě se sejdou jiní žáci a paní učitelky se s nimi musí naučit individuálně pracovat.“*

Za vhodné považuje, že ve škole mají zavedenou matematiku pro nadané. Úplná izolace nadaných žáků by byla dle ní nevhodná... *„Žáci mají možnost projevit své logické myšlení a dále ho posouvat na lepší úroveň, nicméně také mají možnost spolupráce a kontaktu s ostatními spolužáky.“* Učitelka dochází k názoru, že je sice potřeba trpělivost, plno práce, nastavení pravidel, ale žáci začnou pracovat a již teď pociťuje celkové zlepšení klimatu ve třídě. Vidí rozdíl mezi nadaným a chytrým... *„Vnímám potřebu pro nadané, aby se jim někdo věnoval a nezapomínalo se na ně.“*

Reflexe:

Ze čtyř dotazovaných pouze dvě ve třídě vnímají problém se socializací některých žáků. V hodnocení žáků se shodují ve stejném hodnocení všech, dle kritérií. Také se shodují v kladném postoji k integraci nadaných žáků do běžné třídy. Považují to za vhodnější než žáky separovat. Paní učitelky nesledují rozdíly v kvalitě vzájemných vztahů v běžné a ve třídě s integrací, jelikož každá třída je velmi

individuální. Jsou přesvědčeny, že je pro žáky vhodné navštěvovat matematickou třídu a na další hodiny se vracet do běžné třídy. Poněvadž žáci nejsou úplně separováni od ostatních dětí, což by nebylo pro klima školy vhodné.

Všechny vnímají integraci nadaných kladně. Pozitiva vidí v neustálém obohacování spolužáků a podněcují spolužáky k lepším výsledkům. Ovšem negativa, zde vidí také, a to zejména v nedostatečné práci s nimi, jelikož se na ně občas v běžných hodinách zapomíná a je pro ně těžké pochopit chování spolužáků, často jim vadí hluk ve třídě.

SPECIFICKÁ VÝZKUMNÁ OTÁZKA 3: PEDAGOGICKÁ ČINNOST S KLIMATEM ŠKOLNÍ TŘÍDY

1. Učitelka A:

Kvalitu třídního klimatu si mapuje zpětnými vazby... *„Když jí řeknou, že jsou úkoly zajímavé, že se jim líbí a jsou spokojení, tak to je pro mě největší měřítko.“* Z tohoto, také pozná, zda se zhoršují jejich vzájemné vztahy.

Dochází k názoru, že se ve třídách klima zlepšuje a postupně si kolektiv na žáka/žáky zvyká... *„Vše je o práci třídního učitele, děti si to sami v sobě nevypěstují.“* Dle ní je zcela vhodné s dětmi o nadání mluvit, také s celým kolektivem, aby věděly, že tam nadaného mají, ale nepovyšovat ho nad ostatními. Je důležité vše uvádět do patřičné meze, která bude únosná pro všechny. Ve třídách nemá problém s nesoustředěností, jelikož na té matice se všichni soustředí a jsou vtaženy do tématu... *„Vymyslím úlohy a úkoly, tak aby nad nimi museli více bádát. Vytvoření příkladů z číselné řady, pomocí datumu vymyslet různé matematické operace.“* I když dělá žák něco jiného, tak ale vždy je to k tématu... *„Chlapec si během hodiny kreslil trojúhelník a přisel na to, že lze příklad spočítat Pythagorovou větou, pak řešení ukázal i ostatním.“* Nemá práci s klimatem a s motivací žáků... *„Je potřeba hledat příklady, které pro ně budou výzvou. Stále potřebují mít možnost bádání, sloupeček příkladů by jim nevyhovoval.“*

Je pro ni obohacující pracovat s nadanými dětmi... *„Je důležité, aby k tomu byl učitel přístupný a snažil se naladit na jejich vlnu.“* Zátěž vnímá v náročnosti na přípravu... *„Učitel musí neustále hledat a vymýšlet. Do hodin se jen těžko jde s přípravou, jelikož nikdy nevím, za jak dlouho děti budou hotovy a přijdou na danou problematiku. Z tohoto důvodu nechce mnoho učitelů nadané děti vyučovat.“*

Ve třídě musela řešit konflikt s chlapcem s poruchou autistického spektra... „*První dva roky dobrý, ale třetí rok se nám začala jeho integrace bortit. Chlapec začal v matematické skupině bojovat s tím neúspěchy. Házel věci, židle po spolužácích. Rodiče si ho museli vzít na domácí vzdělávání.*“ Nyní má v matematické třídě problém s dívkou, která trpí epilepsií. Dívka začala, teď ve 4. třídě, stagnovat... „*Často bývá zahleděná, nesoustředí se. Numerické je stále na vynikající úrovni, ale nestíhá v logickém myšlení.*“

2. Učitelka B:

Ve třídě mají kroužky, ve kterých si povídají... „*Alespoň jednou týdně si na začátku dne sedneme do kroužku a řekneme si, co se nám povedlo, nebo, co nás naopak trápí, Když nastane problém, tak si uděláme kroužek hned, o všem si povídáme.*“ Snaží se s nimi vybudovat důvěru, že když se něco děje mezi dětmi, tak mají přijít a svěřit se jí. U jedné nadané žákyně zjistila přes rodiče pocit, že nemá kamarády... „*Rozebrali jsme si to společně v kroužku a její přístup se zlepšil. Vypozorovaly mezi děvčaty, že se s nimi nechce bavit a pak je i slovně uráží. Žákyně za mnou sama přišla a vše jsme probraly. Dívce jsme společně vysvětlili, že se s ní chceme celá třída kamarádit a ona, když bude kamarádům nadávat, tak je bude akorát od sebe odhánět.*“ Paní učitelka se snaží být v kontaktu s rodiči a mít k nim pozitivní přístup a jednat s nimi. K žákům přistupuje individuálně a snaží se, aby je práce bavila... „*Ve třídě žáci vnímají, spolupracují a dá se s nimi dobře pracovat.*“ Podotýká, že v minulé třídě, kde bylo více dětí s poruchou chování, byla celková atmosféra horší... „*Bylo to náročnější na přípravu a nemohla jsem dělat určité aktivity.*“ Dochází k závěru, že musí vše učitel přizpůsobit kolektivu. Považuje matematiku pro nadané za kladné... „*V matematice se nadaným dětem věnuji nad rámec, v běžné hodině matematiky by se nudily.*“

Je velmi ráda za paní asistentku.... „*Pomáhá mi s pomůckami, žáky můžu rozdělit na dvě skupiny. Paní asistentka pracuje s jednou skupinou vzadu a já s druhou trénuji například čtení a poté se skupiny prohodí.*“

Mezi její oblíbenou metodu patří skupinová práce... „*Snažím se, aby nadaní žáci byli rozmístěni v různých skupinách a skupiny byly vyrovnané. U žáků dbám na to, aby se učili zhodnocení práce druhých a vlastnímu sebehodnocení.*“ Vytváří zajímavé, kreativní metody a formy práce. Snaží se žáky zaujmout a motivovat... „*V každé hodině*

mám nastavenou podobnou strukturu, dle které pracujeme a žáci se tak cítí dobře a vědí, co je čeká.“

Při konfliktech ve třídě se radí s preventistkou, vždy si připomenou pravidla a promluví si s nimi... V minulých třídách jsem si všimla, že si nadaní vystačili s úzkou skupinou dětí. Dva nadaní žáci si chodili o přestávce hrát spolu šachy a vyhovovalo jim být jen ve dvou.

Považuje za velmi kladné, že jsou jen na některé hodiny segregované a zbylé integrované... *„Pro děti je důležité, aby se vyskytovaly mezi různými typy dětí, a nemyslím si, že by bylo vhodné mít nadané žáky v oddělené třídě. Mohlo by docházet k povyšování se nad ostatními a k elitářským skupinám.“*

3. Učitelka C:

Mezi nejčastější a nejoblíbenější metody zařazuje skupinové práce. Často vyzývá nadané, aby pomohli spolužákovi, pro kterého je učivo složitější. Využívá centra aktivit. Také je lektorem programu Začít spolu... *„Jak v centrech, tak ve skupinách se snažím mít žáky, tak aby byly skupiny vyrovnané, v každé skupině je maximálně jeden nadaný.“* Stává se, že nadané děti chtějí mluvit pořád, nechtějí dát možnost ostatním... *„Jedna dívka se dokonce začala nad dětmi povyšovat. Ihned jsem musela zasáhnout a vysvětlit jí, že ona je sice velmi šikovná v matematice, ale její spolužáci zase v něčem jiném a v některých věcech mohou být šikovnější.“* Paní učitelka dochází k názoru, že se to musí vše dětem řádně vysvětlit a již v začátcích zastavit. Nadaný chlapec potřebuje předem vědět, co se bude dít. Při setkání se situací, která je pro něj neznámá vykazuje velmi úzkostlivé postoje... *„Odjížděla jsem na školení a neřekla jsem jim o tom, chlapec byl z toho velmi znepokojen, musela jsme mu vše potom vysvětlit.“*

Jakmile jsou nějaké problémy, tak si bere žáky stranou... *„Po hodině si je vezmu do kabinetu a o všem si popovídáme a pokusíme se dojít k řešení daného problému.“*

System matematiky pro nadané hodnotí pozitivně... *„Myslím si, že je dobře, aby žáci rozvíjeli své nadání, ale na druhou stranu se stále setkávám s názorem častého nálepkování dětí, což nezastávám.“* Někdy jí přijde líto, že se věnuje ostatním více než nadaným... *„Mám pocit, že vždy vše vědí, poradí si, tudíž jim nevěnuji velkou pozornost.“* Považuje za velmi pozitivní, že žáci dochází právě na matematiku, kde je na ně daná veškerá pozornost.

4. Učitelka D:

Ve třídě bývá často neklid a učitelka si všímá, že to některým vadí... *„Stalo se mi, že za mnou po hodině přišli žáci, mezi kterými byli právě i nadaní, a stěžovali si na hluk a na nemožnost se soustředit.“* Někteří žáci mají značné poruchy chování a mnohokrát vyrušují žáky, kteří mají zájem o výuku. Právě ti nadaní se chtějí velmi učit a vadí jim, že je spolužáci během výuky vyrušují... *„Je pro ně velmi těžké pochopit jejich neukázněné chování.“*

Přípravy na hodiny učitelku nezatěžují, spíše jsou pro ni obohacující.

Používá skupinové práce, které se stále učí... *„Začínali jsme dvojicemi, jelikož větší skupiny nebyly ve třídě, z důvodu nekázně, možné. Již spolupracují ve trojicích. Byla zapotřebí trpělivost a zavedení přesných pravidel.“* Mezi oblíbené metody je pro ni práce s textem... *„V textu vynechám klíčová slova, která na lístečcích rozvěším po třídě, žáci slova hledají a doplňují do textu.“* Hledá a vymýšlí zajímavé hry, tak aby byli žáci ve výuce motivováni.

Učitelka popisuje situaci, kdy musela zasahovat do vztahů ve třídě... *„O přestávce se kluci prali, jeden uhnul a měl otřes mozku. Se třídou jsem si v kruhu promluvila a vše probrala. Třídu mám od září a byly mezi nimi velmi napjaté vztahy.“* O všem se snaží s žáky mluvit a osvědčilo se jí sednout si s nimi a promluvit si. Považuje za důležité najít u dětí vzájemnou důvěru.

Reflexe

Dotazované učitelky se shodují, že kvalitu třídního klimatu posuzují z pozorování třídy a z neustálé komunikace s žáky. Nejčastěji volí formu povídání si o problému v kruhu společně nebo individuálně s žáky mimo třídu.

9.2.1 CELKOVÁ REFLEXE:

Učitelky A, B, C, D se shodují v postupném zlepšování atmosféry ve třídě. Žáci si postupně zvykají a učí se spolupracovat. Vše je o práci třídního učitele, jak si třídu nastaví. Všechny popisují jistou přípravu a mnohem větší práci ve třídě, kde mají žáky nadané a žáky s IVP. Potřebují se více věnovat přípravě na hodinu, nikdy neví, jak bude hodina vypadat a co od nich čekat. Také uvádějí potřebu trpělivosti. Nejvíce

pozitivně přistupovala učitelka D, pro kterou je právě práce s nadanými a s dětmi s IVP výzvou a obohacím.

Všechny dotazované učitelky mezi nejužívanější metody pro pozitivní rozvoj třídního klimatu zařazují skupinové práce a práce ve dvojicích. Učitelka A na rozdíl od ostatních podotýká, že skupinové práce bývají pro nadané žáky problémem. Chtějí si vždy prosadit názor a jsou spíše individualisté. Také vnímá rozdíl v celkové soustředěnosti žáků. Většinou se žáci vždy soustředí a jsou lehce motivováni.

Třídní konflikt řeší všechny popovídáním si a rozebráním daného problému. Ve většině případů se jedná o nadávky. V některých případech jsou nadaní spíše samotáři. Učitelky popisují, že vždy na všechno reagují rychle a vyřeší to dříve, než by došlo k závažnějším důsledkům. Na rozdíl od toho žáci ve třídě C řeší často konflikty, které se netýkají nějak zvláště nadaných dětí. Žáci ve třídě spolu příliš nevycházejí, učitelka na tom stále pracuje. Právě v této třídě je značný rozdíl mezi žáky. Někteří se chtějí velmi učit a jiní vůbec. Ve třídě se chtějí nadaní soustředit a je mnohem větší soustředěnost na žáky s poruchami chování. Učitelka musí nadaným žákům vysvětlovat, proč mají žáci takové chování.

9.3 NEDOKONČENÉ VĚTY PRO ŽÁKY

Na konci pozorování byly žákům 4. ročníku rozdány nedokončené věty. Žáci vyplňovali, jak v rámci integrace v běžné třídě, tak segregace ve třídě matematické. V běžné třídě bylo dotazovaných 6 žáků a během hodiny matematiky 11 žáků. Úkolem bylo dokončit větu, dle vlastních úvah. Vyplňovali během jedné vyučovací hodiny, na které jsem byla přítomna. Ze začátku jsem se snažila navodit ve třídě klidnou atmosféru a povídala jsem si s nimi o tom, jak se jim ve škole líbí a daří. Dále jsme přešli na doplňování vět, na které jsme měli umožněno 20 minut. Žáci neměli s vyplněním problému a přistupovali kladně. Na konci proběhla krátká reflexe vzhledem k větám. Největší úspěch jsem zaznamenala u věty... Kdybych byl ředitelem školy... Naopak mnoho žáků nevědělo, co doplnit k větě...Moji spolužáci si o mě myslí...

Na základě vyvozených slovních kódů z nedokončených vět jsme vygenerovali 3 kategorie, které se týkaly přístupu ke škole, klimatu a vzájemných vztahů. Pro jednotlivé kategorie jsme vytvořili následující tabulky, ve kterých jsou porovnávány nejčastější odpovědi žáků z hlediska homogenních a heterogenních tříd. Dále jsou v tabulkách uvedeny příklady jednotlivých výroků.

Tabulka č. 1: Přístup ke škole.

Nedokončená věta	Integrace			Segregace		
	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků
Do školy se těším, protože...	Kamarádi	3	...se můžu zase bavit s kamarády	Učivo	8	...na matematice děláme zábavné úkoly.
Do školy se netěším, protože...	Učivo	4	...máme češtinu.	Učivo	7	.... mě nebaví počítat zlomky.
Kdybych byl ředitelem školy,...	Změna učebny/učiva/ pravidel	3	...předělala bych počítačovou učebnu.	Změna učebny/učiva/ pravidel	6	..tak bych ubral počítačovou učebnu.

Ve škole bych nejraději změnil/a...	Učivo	2	...učivo českého jazyka.	Učebna	5	počítačovou učebnu.
Když myslím na školu, tak....	Pozitivní postoj ke škole	4	...se těším na paní učitelku.	Pozitivní postoj ke škole	7	... jsem šťastná a těším se do ní na spolužáky a učitele.
Kdyby nemusela být škola...	Pozitivní postoj ke škole	3	...i tak bych do ní chodil.	Pozitivní postoj ke škole	7	...byl bych hloupý.

Interpretace:

Tato tabulka nám ukazuje, že ve většině mají žáci integrované a segregované třídy shodně dokončené věty. Zcela rozdílně dokončovali jen první větu. Zatímco 3 žáci z 6 v integrované třídě odpovídali, že se těší na své kamarády, tak 8 žáků z celkového počtu 11 v segregované třídě se nejvíce těšilo do školy kvůli učivu, a to zejména matematice. Naopak negativní přístup ke škole vykazovali z důvodu některých učeben (většina žáků by změnila počítačovou učebnu). Jeden žák v rámci integrované třídy uvedl, že se do školy netěší, protože jsou tam zlobivé děti.

Celkově je z tabulky znatelné, že většina žáků má pozitivní přístup ke škole. Mnoho žáků uvedlo, že by je mrzelo, kdyby nebyla škola.

Tabulka č. 2: Klima.

Nedokončená věta	Integrace			Segregace		
	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků
Na naší třídě je nejlepší...	Paní učitelka	2	...naše třídní paní učitelka.	Paní učitelka	4	...paní učitelka, zábavné hraní, při kterém se učíme.
Naše třídní učitelka/učitel...	Kladná povaha	4	... je v pohodě.	Kladná povaha	8	...má vždy připravené něco zajímavého.

Ve třídě je během hodin...	Hluk	5	...veliký hluk.	Klid	10	...klid a vzrušení.
Když si nevím rady s úkolem, tak....	Přijímá pomoc	4	...mi někdo pomůže.	Přijímá pomoc	10	...poprosím učitelku o vysvětlení.

Interpretace:

Dílčí výzkum zaznamenává rozdíl, co se týče atmosféry ve třídě. V homogenní třídě žáci pociťují klidné a podnětné prostředí, naopak v heterogenní třídě spíše hluk a mívají problémy se soustředěním. V ostatních větách se shodují a většina uvádí, že na jejich třídě je nejlepší učitelka, která má kladnou povahu.

Tabulka č. 3: Vztahy.

Nedokončená věta	Integrace			Segregace		
	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků	Nejčastější odpověď	Počet	Příklady výroků
Když jdeme se školou ven, tak...	Zábava	4	...jsme šťastní. ...poslouchám paní učitelku.	Zábava	7	...se mnoho naučíme a užijeme zábavy.
Ve třídě si s ostatními dětmi nejčastěji...	Povídání	4	...povídám.	Povídání	9	...povídám (většinou jen s některými).
O přestávkách nejčastěji...	Povídání se spolužáky	4	...sedím a povídám si.	Povídání se spolužáky	7	...sedím a přemýšlím nebo s někým povídám. ...chodíme.
Můj kamarád by měl být hlavně...	Kladná povaha	5	...vtipný a uměl si ze sebe udělat srandu.	Kladná povaha	11	...chápavý, aby mě pochopil. ...vtipný a uměl si ze sebe udělat srandu.
Je ve třídě takový kamarád?	Ano	4	Ano.	Ano	10	Ano, moje nejlepší kamarádka.
Po škole se spolužáky...	Oběd	3	...obědváme.	Oběd	6	... rozloučím a s některými naobědvám.

Moji spolužáci si o mně myslí, že...	Nevím	4	...nevím, co si o mně myslí.	Kladná povaha	7	...jsem chytrá a mám dobré srdce.
Ve třídě jsem nejlepší...	Vyučovací předmět	3	...ve vlastivědě.	Matematika	8	...v počítání ... v rychlosti

Interpretace:

Část výzkumu, která se orientovala na vztahy ve třídě, ukazuje na to, že se žáci podobně cítí v heterogenní i homogenní třídě. Nicméně patrný rozdíl lze zaznamenat v oblasti vlastního sebehodnocení vůči spolužákům. V heterogenní třídě žáci spíše neví, co si o nich spolužáci myslí, a vyskytly se i negativní postoje, naopak odpovědi v homogenní třídě představovaly jejich kladné sebehodnocení. Většina žáků poukazuje na to, že jsou ve třídě nejlepší v jistých vyučovacích předmětech a 8 žáků z 11 v segregované třídě svůj největší potenciál vnímá právě v matematice.

9.3.1 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ

Ve většině vět se žáci homogenních a heterogenních tříd shodují. Značné rozdíly jsme celkově zaznamenali pouze u tří vět.

Přístup ke škole mají celkově žáci pozitivní. Nezaznamenali jsme velké rozdíly v rámci integrace a segregace. Nicméně žáci heterogenních tříd se těší do školy spíše na kamarády a žáci homogenních tříd na nové učivo, zejména na matematiku. Shodují se v tom, že se na některé předměty do školy netěší.

Atmosféra ve třídě se zdá klidnější a pro žáky podnětější u třídy homogenní než heterogenní. Toto může vypovídat o tom, že v homogenní třídě jsou žáci, kteří mají podobné myšlení.

Jisté rozdíly jsme zpozorovali ve vztazích mezi žáky. Většina žáků heterogenní třídy neví, co si o něm spolužáci myslí a objevily se i negativní postoje. Jeden žák dokončil větu, takto...*Spolužáci si o mně myslí, že jsem divný.* V homogenní třídě jsme zaznamenali větší sebejistotu. Žáci doplňují větu tím, že popisují svou kladnou povahu. Nicméně je zjevné, že se cítí dobře jak v homogenní, tak v heterogenní třídě. Většina se těší do své třídy na spolužáky, se kterými mají dobré vztahy. Je znatelné, že ve třídě má každý alespoň jednoho kamaráda.

Velmi mě zaujalo, že se téměř všichni žáci těší do školy na paní učitelku. A většina žáků si neumí představit, že by do školy nechodila a, mají k ní spíše pozitivní vztah.

ZÁVĚR

V této diplomové práci jsme se zabývali vzděláváním nadaných žáků na 1. stupni ZŠ. Zkoumali jsme vztahy ve třídě, celkové klima a práci učitelů. Za využití pozorování tříd, ve kterých jsou nadaní žáci integrováni a také pozorování matematické třídy, do které docházejí nadaní žáci vždy jednoho daného ročníku. Dále byl použit strukturovaný rozhovor pro učitele. A na konci mého pozorování doplnili žáci nedokončené věty, které mapovaly právě jejich vztahy ve třídě a celkové postoje ke škole.

Z výzkumu je znatelné, že učitelé pracují na neustálém zkvalitňování třídního klimatu. Stále se vzdělávají v oblasti nadaných žáků, docházejí na školení nebo se vzdělávají pomocí samostudia. Všechny dotazované učitelky hodnotily integraci velmi pozitivně. Žáci jsou pro většinu výzvou a obohacením. Co se týče vztahů ve třídě a kontaktu s vrstevníky, shodují se, že velmi záleží na třídní učitelce, jak si vše na začátku nastaví a s žáky pracuje. Se socializací nemusejí mít problémy jen nadaní žáci a je možné na postupné socializaci s žáky pracovat. Za důležité považují, o všem s žáky a s celou třídou mluvit.

Také v nedokončených větách se projevila méně než půlka nadaných dětí s možnými problémy se socializací a navazováním kontaktů. Objevila se věta:... „Spolužáci si o mně myslí, že jsem divný.“ Věty podobného typu se vyskytovaly jen zřídka a spíše ve třídě, kde probíhala integrace. Jelikož jsou často nechápany spolužáky.

Žáci si postupně zvykají a začínají spolu kooperovat. Dle paní učitelek a troufám si říct, že i z mého pohledu, by úplná separace od ostatních dětí vhodná nebyla. Takovéto třídy by působily velmi elitářsky. Je zapotřebí, aby se naučili spolupracovat a trávit čas i s jinými dětmi a ne jen s nadanými. Také žáci sami popisují kamarádské vztahy se svými spolužáky. Nezaznamenala jsem zjevné negativní chování ve třídě s integrací. Pro žáky je vhodné z mého pohledu být integrovaně ve třídě a na hodiny matematiky separovaně. Jelikož během hodin matematiky se maximálně soustředí, pracují na plné tempo, což by pro ně bylo vyčerpávající po celý den. Při hodinách matematiky jsou spíše soupeři, kteří chtějí

mít vždy správně vyřešené matematické operace, a v integrovaných hodinách pomáhají ostatním a učí se vzájemné spolupráci.

Učitelky poukazují na složitost příprav, kterým musejí věnovat více času. Nutností je při přípravě počítat vždy s tím, že pro někoho budou potřebovat práci navíc a naopak někdo bude zase pomalý a bude se mu muset probíraná látka více vysvětlit. Nejčastěji pro ně měly připravené pracovní listy. Žádoucí by bylo mít připravenou také různou obtížnost práce a dávat žákům možnosti referátů, projektů.

V integrovaných třídách je velmi potřebná empatická osobnost učitele. Měl by vykazovat určité profesní kompetence, jak vědomostní, tak výchovné. Je důležité, aby o svých žácích měl dostatek informací, neustále se chtěl vzdělávat a práce s nimi ho naplňovala.

Výzkum ukazuje, že integrace nadaných žáků probíhá velmi dobře, když je na to učitel řádně připraven. Je zapotřebí trpělivost a žáci se postupně zapojují do běžného režimu třídy. Občasná segregace žáků, zejména během vyučování matematiky, je pro žáky přínosná. Za velmi vhodné pokládám, že si mohou také sami zvolit, zda matematiku pro nadané budou navštěvovat, nebo nikoliv. Takový předmět by mohli mít alespoň ještě jeden. Často se žáci zajímají o přírodní vědy, které by také mohly být zavedené, jako předmět nad rámec tematického plánu. Za pozitivní považuji, že se nadaným žákům věnují a poskytují jim rozšiřující učivo.

Dalším pozitivem je, že většina žáků se do školy těší a mají k ní pozitivní vztah. Z nedokončených vět jsme zaznamenali pozitivní vztahy, jak ve třídě s integrací, tak segregací. Mnoho žáků uvádí své přátelské vztahy v kmenové třídě.

Závěrem bychom chtěli sdělit, že integrace nadaných žáků do běžných tříd se dá dobře zvládnout, když jsou na ni všichni připraveni a mají dostatek informací. Nejdůležitější je naučit se a chtít s žáky pracovat.

RESUMÉ

Tato diplomová práce pojednává o integraci nadaných dětí do systému vzdělávání a jejich zařazení do běžných tříd. Práce je zaměřena na vztahy ve třídě, ve které jsou právě nadaní žáci, na celkové klima třídy a práci učitele. V teoretické části je popsáno samotné nadání, identifikace nadaných žáků, systém zařazení dětí do procesu vzdělávání a rodinné prostředí.

Praktická část porovnává žáky během integrace a segregace v hodinách matematiky. Také sleduje samotné zařazení nadaných žáků do běžných tříd.

V závěru práce jsou shrnuty výsledky výzkumu, který probíhal formou pozorování tříd a rozhovorů s učiteli.

SUMMARY:

This diploma thesis deals with the integration of gifted students into the educational system and their inclusion in the common classroom. The thesis is focused on classroom relationships where there are gifted students, on the overall climate of the class and on the teacher's work. The theoretical part deals with the talent, the identification of gifted students, the educational system and the family environment.

The practical part compares students during the integration and segregation in mathematics classes. Also, it tracks the inclusion of gifted students in the common classroom.

In the conclusion of the diploma thesis there are presented the results of the research which took the form of observations and interviews with teachers.

SEZNAM LITERATURY

- STUHLÍKOVÁ, Iva a kol. *Zvládnání emočních problémů školáků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 170 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-534-2.
- MUDRÁK, Jiří. *Nadané děti a jejich rozvoj*. Vydání 1. Praha: Grada, 2015. 172 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5089-7.
- FOŘTÍK, Václav a FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Vyd. Praha: Portál, 2007. 126 s. ISBN 978-80-7367-297-3.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6
- STEHLÍKOVÁ, Monika. *Nadané dítě: Jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0822-0.
- HÜTHER, Gerald a Uli HAUSER. *Každé dítě má talent: Jak rozvíjet vrozené nadání*. Esence, 2017. ISBN 978-80-7549-325-5.
- CAMPBELL, James R. *Jak rozvíjet nadání našich dětí*. Praha: Portál, 2017. ISBN 80-7178-516-4.
- ŠKRABÁNKOVÁ, Jana. *Žijeme s nadáním*. Ostrava, 2012. ISBN 978-80-7464-137-DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty: Nadání má každý*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-840-3.
- HANSEN ČECHOVÁ, Barbara. *Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. 117 s. ISBN 978-80-7367-388-8.
- JOHNSEN, Susan K. *Identifying Gifted Students: A Practical Guide*. United States of America: Portál, 2018. ISBN 978-1-61821-587-1.
- MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.
- PORTEŠOVÁ, Šárka. *Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky*. 2017, roč. 4, č. 2, str. 13-16. ISSN 2336-3436
- BRAUN, PH.D., PhDr. Richard. *PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ DIAGNOSTIKA*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. ISBN ISBN 978-80-7290-656-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Vyhláška č. 27/2016 SB., O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřeby a žáků nadaných* [online]. [cit. 2020-02-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-2>
- *Mensa České republiky* [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <http://www.mensa.cz/>
- *Nadané děti* [Šárka Portešová]. 2020 [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://www.nanedeti.cz/pro-ucitele-moznosti-prace>
- *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2020-02-20]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>
- *Talentování.cz* [online]. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <https://www.talentovani.cz/>
- *Metodický portál: Pedagogicko-psychologická poradna* [online]. [cit. 2020-03-04]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/P/Pedagogicko-psychologick%C3%A1_poradna
- *Česká televize* [online]. [cit. 2020-02-03]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/>
- *Základní školy - seznam ZŠ v ČR - Mimořádně nadané děti. ATLAS ŠKOLSTVÍ* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/zakladni-skoly?branchid=mimoradne-nadane-deti>
- *ŠKOLSKÝ KOMPLEX* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.skolskykomplex.cz/o-nas/>
- *AKADEMIA* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.akademy.cz/>
- *PRAMÍNEK* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.praminek.cz/>
- *HEŘMÁNEK* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.skolahermanek.cz/>
- *ZŠ Masarova* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <http://www.zsmasarova.cz/>
- *ZŠ Úvoz* [online]. [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.zsuvoz.cz/doku.php>

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1: Přístup ke škole.....	61
Tabulka č. 2: Klima.....	62
Tabulka č. 3: Vztahy.....	63
Graf č. 1: Rozložení inteligence v populaci podle Gaussovy křivky.....	8

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Nedokončené věty pro děti

Příloha č. 2 – Pozorovací arch

Příloha č. 3 – Školský zákon § 17, 18

Příloha č. 4 – Vyhláška č. 27/2016 Sb.

Příloha č. 5 – Individuální vzdělávací plán

Příloha č. 6 – Dotazník pro identifikaci nadaných dětí

Příloha č. 7 – Školy zaměřené na práci s nadanými žáky

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Nedokončené věty pro děti

Jsem kluk/holka

Je mi ____ let

Navštěvuji školu _____ a třídu _____

Na naší třídě je nejlepší.....

Do školy se těším, protože.....

Do školy se netěším, protože .....

Naše třídní učitelka/učitel .....

Ve třídě je během hodin.....

Když si nevím rady s úkolem, tak .....

Když jdeme se školou ven, tak .....

Ve třídě si s ostatními dětmi nejčastěji .....

O přestávkách nejčastěji .....

Můj kamarád by měl být hlavně.....

Je ve třídě takový kamarád? .....

Po škole se spolužáky.....

Moji spolužáci si o mně myslí, že.....

Ve třídě jsem nejlepší .....

Kdybych byl ředitelem školy, ...

Ve škole bych nejraději změnil/a .....

Když myslím na školu, tak .....

Kdyby nemusela být škola.....

Příloha č. 2 – Pozorovací arch

DATUM:	TŘÍDA:			
POČET ŽÁKŮ:	VYUČOVACÍ PŘEDMĚT / TÉMA HODINY:			
INDIVIDUALIZACE				
	VŽDY	ČASTO	VÝJIMEČNĚ	NIKDY
ŽÁCI MAJÍ MOŽNOST RŮZNÉ OBTÍŽNOSTI				
POUŽÍVAJÍ PRACOVNÍ LISTY				
UČITEL JIM POSKYTUJE POMOC				
MAJÍ MOŽNOST ORIGINÁLNÍHO ŘEŠENÍ				
TŘÍDNÍ KLIMA				
POUŽITÉ METODY PRÁCE:				
POUŽITÉ ORGANIZAČNÍ FORMY:				
JAKÁ JE CELKOVÁ ATMOSFÉRA VE TŘÍDĚ?				
JAK UČITEL ZAJISTÍ, ABY ŽÁCI VĚDĚLI, ČÍM SE BUDOU ZABÝVAT A JAK JE MOTIVUJE?				
VZTAHY VE TŘÍDĚ				
JAK SE ŽÁCI CÍTÍ VE TŘÍDĚ?				
JAK SE PROJEVUJÍ PŘED SVÝMI SPOLUŽÁKY?				
MAJÍ MOŽNOST A DOKÁŽÍ SPOLUPRACOVAT?				
VYKAZUJÍ NĚJAKÉ PROBLÉMY V NEVERBÁLNÍ (TÓN HLASU, NEOBVYKLÉ PROJEVY V ŘEČI) A FYZIOLOGICKÉ ROVINĚ (TŘES RUKOU, RUDNUTÍ, TIKY APOD.)?				

Příloha č. 3

ZÁKON

Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. Školský zákon) se věnuje vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů zejména v § 17 a 18:

§ 17

Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů

V § 17 se píše:

(1) Školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů.

(2) K rozvoji nadání dětí, žáků a studentů lze uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů. Třídám se sportovním zaměřením nebo žákům a studentům vykonávajícím sportovní přípravu může ředitel školy odlišně upravit organizaci vzdělávání.

(3) Ředitel školy může mimořádně nadaného nezletilého žáka na žádost osoby, která je v souladu se zvláštním právním předpisem* nebo s rozhodnutím soudu oprávněna jednat za dítě nebo nezletilého žáka (dále jen „zákonný zástupce“), a mimořádně nadaného zletilého žáka nebo studenta na jeho žádost přeřadit do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku. Součástí žádosti žáka, který plní povinnou školní docházku, je vyjádření školského poradenského zařízení a registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost. Podmínkou přeřazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebo student nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

V § 18 se píše:

Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.

Příloha č. 4

VYHLÁŠKA

Vzdělávání nadaných žáků v České republice

Vzdělávání žáků a studentů mimořádně nadaných zabezpečuje vyhláška č. 270/2016 Sb. a vyhláška č. 416/2017 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění ze dne 21. Ledna 2016.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. byla změněna vyhláškou MŠMT č.416/2017 27/2017 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb. účinném od 1. 1. 2018. Při postupech upravených touto vyhláškou se přihlíží ke všem vyjádřením žáka v záležitostech týkajících se jeho vzdělávání s ohledem na jeho věk a stupeň vývoje; o těchto záležitostech se žákovi poskytují dostatečné a vyčerpávající informace pro utvoření názoru. Při postupech upravených touto vyhláškou se dbá, aby byly v souladu se zájmem žáka. Veškerá sdělení upravená touto vyhláškou jsou poskytována žákovi nebo zákonnému zástupci žáka srozumitelným způsobem.

§ 27

Nadaný a mimořádně nadaný žák

(1) Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

(2) Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.

(3) Zjišťování mimořádného nadání včetně vzdělávacích potřeb žáka provádí školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou, která žáka vzdělává. Pokud se nadání žáka projevuje v oblastech pohybových, manuálních nebo uměleckých dovedností, vyjadřuje se školské poradenské zařízení zejména ke specifikům žákovy osobnosti, která mohou mít vliv na průběh jeho vzdělávání, a míru žákova nadání zhodnotí odborník v příslušném oboru, jehož odborný posudek žák nebo zákonný zástupce žáka školskému poradenskému zařízení poskytne.

- (4) Pro nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků školy v některých předmětech.
- (5) Nadaným žákům lze v souladu s vývojem jejich školních dovedností rozšířit obsah vzdělávání nad rámec stanovený příslušným vzdělávacím programem nebo umožnit účast na výuce ve vyšším ročníku.
- (6) Nadaní žáci se mohou se souhlasem ředitelů příslušných škol současně vzdělávat formou stáží v jiné škole stejného nebo jiného druhu.

Individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka

§ 28

- (1) Vzdělávání mimořádně nadaného žáka se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a vyjádření zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.
- (2) Individuální vzdělávací plán je závazným dokumentem pro zajištění vzdělávacích potřeb mimořádně nadaného žáka a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.
- (3) Individuální vzdělávací plán obsahuje
- a) závěry doporučení školského poradenského zařízení,
  - b) závěry psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a pedagogické diagnostiky, které blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjádření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost,
  - c) údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické, speciálně pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi,
  - d) vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, údaje o potřebě úprav v obsahu vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek,
  - e) seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů,
  - f) určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka,
  - g) personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a

h) určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením.

(4) Individuální vzdělávací plán je zpracován bez zbytečného odkladu po zahájení vzdělávání mimořádně nadaného žáka ve škole, nejpozději však do 1 měsíce ode dne, kdy škola obdržela doporučení. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.

(5) Zpracování a provádění individuálního vzdělávacího plánu zajišťuje ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se zpracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením, případně školským zařízením, a žákem a dále zákonným zástupcem žáka, není-li žák zletilý.

§ 29

(1) Škola seznámí s individuálním vzdělávacím plánem všechny vyučující žáka a současně žáka zákonného zástupce žáka, není-li žák zletilý, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem. Poskytování vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu lze pouze na základě písemného informovaného souhlasu zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

(2) Školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou sleduje a nejméně jednou ročně vyhodnocuje naplňování individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje žákovi, zákonnému zástupci žáka a škole poradenskou podporu. V případě nedodržování opatření uvedených v individuálním vzdělávacím plánu informuje o této skutečnosti ředitele školy.

(3) Pro změny v individuálním vzdělávacím plánu se použijí obdobně ustanovení týkající se zpracování individuálního vzdělávacího plánu, seznámení s ním, poskytování vzdělávání podle něho a vyhodnocování jeho naplňování.

Přeřazení do vyššího ročníku

§ 30

(1) Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušek vykonaných před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

(2) Komise je nejméně tříčlenná a tvoří ji vždy

a) předseda, kterým je zpravidla ředitel školy nebo jím pověřený učitel,

- b) zkoušející učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti; v prvním až pátém ročníku základního vzdělávání vyučující daného ročníku, a
  - c) přísedící učitel, kterým je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti.
- (3) Termín konání zkoušky stanoví ředitel školy v dohodě se zletilým žákem nebo zákonným zástupcem žáka. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví ředitel školy náhradní termín zkoušky.
- (4) Žák může v 1 dni skládat jen 1 zkoušku.

§ 31

- (1) Ředitel školy stanoví obsah, formu a časové rozložení zkoušky podle § 30 odst. 1 s ohledem na věk žáka. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti umožňující žákovi plynulý přechod do vyššího ročníku a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.
- (2) Výsledek zkoušky určí komise hlasováním. V případě rovnosti hlasů rozhodne hlas předsedy.
- (3) O zkoušce se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka ve školní matrice.
- (4) Ředitel školy sdělí výsledek zkoušky prokazatelným způsobem zletilému žákovi nebo zákonnému zástupci žáka.
- (5) Za neabsolvovaný ročník nebude žákovi vydáno vysvědčení. V následujících vysvědčeních se na zadní straně uvede, které ročníky žák neabsolvoval.
- (Vyhláška č. 416/2017 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-2>)

Příloha č. 5: - Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka			
Datum narození			
Bydliště			
Škola			
Ročník		Školní rok	

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP			
Kontaktní pracovník ŠPZ			
Školská poradenská, zdravotnická a jiná zařízení, která se podílejí na péči o žáka			

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	
Zdůvodnění:	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	
---	--

Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	
--	--

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření)	
Metody výuky (pedagogické postupy)	
Úpravy obsahu vzdělávání	
Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	
Organizace výuky	

Způsob zadávání a plnění úkolů	
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	
Hodnocení žáka	
Pomůcky a učební materiály	
Podpůrná opatření jiného druhu	
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření
(Je-li potřeba specifikovat)

Osoby zodpovědné za vzdělávání a odbornou péči o žáka		Jméno a příjmení	Podpis
Třídní učitel/ka			
Vyučující	Vyučovací předmět		
Školní poradenský pracovník			
Pracovník školského poradenského zařízení			
Zákonný zástupce žáka			
Žák			

(Individuální vzdělávací plán. *Metodický portál* [online]. [cit. 2020-02-28]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10466>)

Příloha č. 6 - Dotazník pro identifikaci nadaných dětí

Vážené kolegyně z mateřských škol.

Dovolte mi, abych Vás oslovila ve smyslu spolupráce při vyhledávání a s pomocí prvotní pedagogickou diagnostikou nadaných dětí. Identifikovat nadané dítě není vždy snadné. Nadané dítě se nám nemusí nápadně lišit od ostatních, ani nemusí být tzv. malým geniem. Pedagog ve školním prostředí může vycházet především z pozorování dětí. Mezi časté projevy nadaného dítěte v předškolním věku patří typické projevy chování, které jsem se snažila vyjádřit v následující tabulce. Při výčtu charakteristických znaků jsem vycházela z Pedagogické diagnostiky nadaného dítěte – specifika předškolního věku od PhDr. K. Zíkové z PPP Plzeň. Předem děkuji za Vaši ochotu při spolupráci.

Typické projevy v chování nadaných dětí v předškolním věku

Jméno dítěte: [REDACTED]			
Charakteristický znak	Vyhodnocení		Poznámky
1. Má bohatou slovní zásob (mnohdy volí i cizí slova, obtížná slova, složitější slova, kterým rozumí).	☒ Ano	☐ Ne	
2. Projevuje se rané čtenářství.	☒ Ano	☐ Ne	
3. Má velkou oblibu číslic.	☒ Ano	☐ Ne	
4. Velký zájem o stavebnice, staví i bez návodu.	☒ Ano	☐ Ne	
5. Zájmy nejsou přiměřené věku (zajímá se např. vlajky států, znaky měst, vesmír, přírodu).	☒ Ano	☐ Ne	
6. Má výbornou paměť.	☒ Ano	☐ Ne	
7. Dokáže se dlouhodobě a samostatně soustředit na činnost, kterou si zvolilo, chce ji dotáhnout do konce.	☒ Ano	☐ Ne	
8. Je velmi zvědavé, zahluje dotazy, pátrá po detailech, nespokojí se s jednoduchou odpovědí.	☒ Ano	☐ Ne	
9. Dává přednost starším dětem a dospělým před vrstevníky.	☒ Ano	☐ Ne	
10. Má sklon k perfekcionismu.	☒ Ano	☐ Ne	
11. Rádo hraje složité deskové hry, ovládá pravidla.	☒ Ano	☐ Ne	
12. Jeho vrstevníci mu nestačí, mnohdy ani nerozumí – z nedostatku partnerů pro komunikaci může být frustrované a jeví se jako zlobivé a vzteklé.	☐ Ano	☐ Ne	
13. Mezi dětmi v MŠ je často osamocené a zdá se, že si vystačí se svým vlastním světem.	☒ Ano	☐ Ne	
14. Pro své intelektuální zájmy nemá čas ani zájem o správnou sebeobsluhu, často má také obtíže v hrubé a jemné motorice.	☐ Ano	☒ Ne	
15. Pokud není přiměřeným způsobem zaměstnané, mohou se objevit tyto reakce: hyperaktivita, impulzivita, agrese, plačtivost.	☐ Ano	☐ Ne	IMPULZIVITA DOMA
16. Vadí mu nespravedlnost.	☒ ano	☐ Ne	

Příloha č. 7 - Školy zaměřené na práci s nadanými dětmi:

Anglická základní škola, Mendlovo náměstí1/4, Brno

Z velké části zde probíhá výuka v anglickém jazyce. (Anglická škola Brno. *ŠKOLSKÝ KOMPLEX* [online]. [cit. 2020-02-25].)

AKADEMIA Gymnázium, Základní škola a mateřská škola, Brno.

Tato nestátní škola nabízí nadstandartní základní vzdělávání.

(Základní škola. *AKADEMIA* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Základní škola a Mateřská škola, Pramínek

Výuka probíhá v Centrech aktivit odpovídajících učení o typech H. Gardnera. (Základní škola. *PRAMÍNEK* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Heřmánek Praha, základní škola

Inspirují se Montessori systémem a volí konstruktivistický přístup k žákům. Škola se také zaměřuje na přírodní a technické vědy.

(Základní škola. *HEŘMÁNEK* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Základní škola, Brno, Masarova 11, příspěvková organizace

V této škole se vyučuje dle vzdělávacího programu "Naše škola" a na základě Daltonské metody.

(ZŠ *Masarova* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Bratrská škola-církevní základní škola

Na této škole je pouze první stupeň včetně přípravného ročníku. Výuka výtvarné výchovy je zde nadstandardní a probíhá dvojjazyčně česko-anglicky.

(*Bratrská škola* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Základní škola Brno, Úvoz 55, příspěvková organizace

Tato škola na 1. stupni realizuje projekt skupinové výuky nadaných žáků s obohacováním a akcelerací učiva.

(ZŠ *Úvoz* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Základní škola Jana Wericha, Praha 6 - Řepy, Španielova 19/111

Výuka v této škole se zaměřuje především na harmonický rozvoj osobnosti žáka, na individuálním postoji a na podporu speciálních výukových potřeb žáků nadaných.

(Základní škola *Jana Wericha* [online]. [cit. 2020-02-25].)

Gymnázium Cheb-nabízí žákům v odpoledních hodinách 15 různých kroužků a mají zde 49 volitelných předmětů

Gymnázium Babice-kromě běžných činností nabízí studentům jízdu na koni, práci v keramické dílně, práci na vlastní farmě. Většina kroužků i výuka probíhá v českém i v anglickém jazyce.

Gymnázium Teplice-spolupracuje s dobrovolnickým centrem, které organizuje řadu charitativních akcí.

Gymnázium Jana Opletala v Litvli – jeho žáci se účastní projektu revitalizace litovelských rybníků a spolupracují s dětmi onkologicky nemocnými. Mezi jejich školní aktivity patří realizace herního klubu. (Fořtík, Fořtíková, 2007, str. 56-57)